

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Баштинар

број 10

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Уредништво:

мр Драгица Панић-Кашански
(главни и одговорни уредник)
Петар Васић
Александар Николић
Марица Лакић

Издавач:

Удружење за његовање српског
културно-историјског насљеђа "Баштинар" Брчко

Технички уредник:

Срђан Блажевић

Насловна страна:

Драган Кашански

Штампа:

"Гама" Брчко

Тираж 500 примјерака

Адреса Уредништва:

Булевар мира 16
Телефони: 049/211-252, 049/216-511, 211-259, 340-806
065/825-300, 065/968-639

www.bastinar.org

Број жиро-рачуна: 554-005-00000501-31

Број девизног рачуна: 5401000-00/279

PAVLOVIC INTERNATIONAL BANK AD

Слобомир - Бијељина, Филијала Брчко

*...У олуји, у бури,
крај недаћа свих,
уз шешке губишке
и уз шуѓу клењу
биши насмејан, природан, ших –
највећа је уменишћ на свешу...*

(Сергеј Јесењин, превод: М. М. Пешић)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

”... Говоре многи о слободи воље код човека. Има људи доброслободних и злослободних. Доброслободан је онај ко своју слободу слободно преда Слободнијем, Најслободнијем, да би је он на добро употребио. Злослободан је онај ко хоће сам да рукује својом слободом, па је несвесно уступи Тиранину, Најнеслободнијем.

Зар ниси видео дете коме мајка да нож да сече хлеб, па дете држи нож, а мајка држи руку детета. Тако у ствари мајка управља ножем иако дете мисли другачије.

Ако дете одгурне руку мајчину, оно ће посећи, не хлеб, него себе. Није ли то слика слободе људске? Није ли то прича о доброслободним и злослободним?

О, доброслободни, употреби дату ти слободу на то да предаш срце своје Господу на руковање. Твоје ће остати и ти ћеш га у себи носити, а Он ће руковати њиме...”

** Оче, у Твоје руке предајем срце своје. Чини од срца мога што знаш, да би из њега излазиле добре мисли, и животи, и верности брачна, и светиња љубав, и поштовање иуђеџ имања, и истинитио сведочанство, и слава и похвала имену Твојем светом. Амин.**

Владика Николај

Народна пјесма с Косова

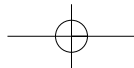
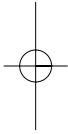
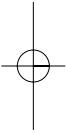
Заспала света Недеља
светоме Петру на крила,
свети је Петар буђаше:
Буђај се, света Недељо,
разгледај доле на поље –
у пољу јела висока,
пустила гране до земље,
на гране листе широке,
на лишће цвеће црвено,
на цвеће челе попале.

Што ми је јела висока –
то ми је црква Грачанка;
што су ми листи широки –
то су ми књиге попове;
што ми је цвеће црвено –
то ми је причес' у цркви;
што су ми челе попале –
то ми је народ у цркви.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

**О поимању
БАШТИНЕ
И
Удружењу
Баштинар**

Сѝара кућа у Калајџијама (Зовик)

Монах из Раванице (XIV вијек)

Оплакивање поробљеног отачаства

Боже, дођоше незнабошци
у достојање твоје.
И не само што оскврнуше свете цркве,
но огња дело твораху од њих.
И положише трупље слугу твојих
за храну птицама небесним,
тела преподобних твојих
зверима земљиним.

Не око Јерусалима само,
но по свој земљи овој.
И би да се види плач
и ридање не мање од првог.
Јер ове клаху, а оне
који остадоше живи
одвођаху у своју земљу.

И не на реци вавилонској,
као што они тада, сеђасмо,
но на оном у кога све реке,
мале и велике утичу.

Раздвојени бисмо
и распродавани у сву земљу тих.
И мати због чеда плакаше,
и отац горко ридаше,
и брат брата обухвативши
сузе љуте проливаше,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

и сестре браћу, и браћа сестре,
гледајући где другога другде одводе,
руке око врата један другом сплетоше,
жалосно кричаху.

О земљо, раствори се,
живе прими нас!

И други куд другде одвођен
натраг гледаше,
све док очима које га гледају
невидљив биваше.

*Из књиџе
"Песници о Србији",
Паїриоијски декламаїор, 1995.*

Извјештај о раду "Баштинара" у 2007. години

У складу са Статутом и Програмом рада Удружења у току 2007. године, Баштинар је остваривао активности кроз рад шест секција, и то: драмске, музичке, ликовне, књижевне, новинарске и фотосекције.

У раду секција и остваривању свих програмских активности ангажовано је 35 редовних чланова Удружења, а кроз секције је укључено више од 60 учесника.

У 2007. години на реализацији пројекта "Огледало које недостаје" учествовале су све секције Удружења Баштинар. Био је то лијепо испланиран и реализован програм шестодневног омладинског кампа у коме су са омладином средњошколског узраста радили стручњаци из Новог Сада, Београда и Брчког. Радило се у пет група: музичкој, ликовној, драмској, књижевној и новинарској. На крају је приређена изложба књижевних и ликовних радова и изведен програм за посјетиоце.

Све то, као и друге активности Баштинара, остало је забиљежено у фото-документацији коју води посебна секција. Поред тога у прошлој и овој години снимљено је неколико кратких етно-филмова, што представља почетак озбиљнијег бављења тим послом.

Скупљање грађе, њено евидентирање и излагање предмет је рада секције за материјалну културу. Резултат тог рада је и етнографска изложба у Ражљеву. Остали су тако сачувани догађаји, људи, предмети, експонати народог стваралаштва, од архитектуре до сватовских пешкира. Реализована је и идеја о старој српској кући као изложбеном и архивском простору. Ријеч је о етно-кући у Ражљеву.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Струковни рад је крунисан Балканским симпозијумом о етно-музици који је организован у децембру 2007. године, и чији је суорганизатор и домаћин био Баштинар.

ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ ПО МЈЕСЕЦИМА

Јануар

Припрема изложбе Уроша Савића и концерт КУД-а Севојно
Божићни концерт – Дом културе Брчко
Рад Баштинарове школе традиционалног пјевања

Фебруар

Припрема и реализација предавања Биљане Спасић „Зашто Срби нестају“ (Са Светосавском омладинском заједницом)
Рад фотосекције
Рад Баштинарове школе традиционалног пјевања

Март

Припреме за пројекат „Огледало...“, сусрети са Иваном Инђин и Морисом Лерартом
Учесће наших чланова у припреми и реализацији ликовног и литерарног конкурса и Фестивала дјечје пјесме “Дјечја машта може свашта”

Април

Учесће наших чланова на “Данима Владе Милошевића” у Бањалуци
Припрема 9. броја часописа “Баштинар”, рад редакције Сакупљање прича, мелодија и фотографија

Мај

Даљи рад на 9. броју часописа Баштинар
Учешће Баштинарове изворне групе на Фестивалу
хорова у Бијељини
Припрема ликовне радионице пројекта „Огледало...“
Припрема музичке радионице пројекта „Огледало...“

Јун

Рад на припреми за штампу 9. броја Баштинара
Посјета “Сабору изворног стваралаштва” у Теслићу
Стручна сарадња са Сабором у Теслићу
Стручна помоћ у реализацији пројекта Кола српских
сестара „Туристички потенцијали Брчко дистрикта“
Учешће наших чланова на „Змајевим дечјим играма” у
Новом Саду
Помоћ у припреми концерта пјевачке групе „Вијенац“
Реализација дијела радионица из пројекта
„Огледало...“

Јул

Промоција 9. броја часописа Баштинар
Реализација другог дијела радионица из пројекта
„Огледало...“
Учешће наших чланова на 39. конференцији Свјетског
концила за традиционалну музику (ICTM) у Бечу
(Аустрија) са рефератом

Август

Сакупљачки рад на терену
Реализација омладинског кампа „Огледало...“
Писање радова за 10. број Баштинара
Учешће у манифестацији „Савски цвијет“

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Сейтембар

Припрема 10. броја Баштинара
Припрема каталога „Приче и слике из брчанских села,
(секција за материјалну културу)

Октобар

Рад на часопису — припрема текстова за 10. број
Баштинара
Припрема програма за учешће на Смотри фолклора у
Брчком
Учешће наших чланова на међународној манифестаци-
ји „Радост Европе“ у Београду

Новембар

Припрема за штампу 10. броја Баштинара
Семинар за кореографе
Учешће наших чланова на регионалном дјечјем фести-
валу „ДРИСАМА“ Еврорегиона Дрина–Сава–Мајевица

Децембар

Учешће на смотри аматерског стваралаштва у Брчком
Припрема планова и извјештаја о раду Удружења и
реализацији пројеката
Суорганизација и реализација међународног симпозију-
ма „RESEARCH OF DANCE AND MUSIC ON THE
BALKANS“

Програмски извјештај

Пројекат креативне сарадње: *Огледало које недосијаје*

У оквиру пројекта реализовани су следећи програми:

Од 15. јула до 3. августа у Новом Саду: Једна аудиција и 4 припремне радионице, након којих се осморо младих из Новог Сада, Врбаса, Фекетића и Ванкувера (Канада) одлучило да учествује у наставку пројекта.

Од 4. августа до 10. августа у Брчком:

Књижевна радионица (5 радионица у трајању од 3 сата), водитељи радионице: књижевници Остоја Кисић и Александар Николић и новинар Петар Васић. У радионици је било 8 учесника. Учесници су остварили посјету библиотеци Брчко дистрикта, гдје им је управница Јасна Маглов уручила почасне чланске карте. Материјализован резултат радионице остварен је у форми уникатног часописа, изложбе ријечи и поетског перформанса.

Музичка радионица (5 радионица у трајању од 2 сата), водитељка радионице: Драгица Панић-Кашански, етно-музиколог. У радионици је било 12 учесника, који су научили 8 изворних и 4 староградске пјесме које су изведене имплементирани у позоришне форме.

Ликовна радионица (5 дана од 10 до 20 часова), водитељ радионице: Ненад Несторовић, академски сликар. У радионици је било 6 учесника. Изложба радова била је уприличена на јавној презентацији.

Позоришна радионица (2 дана од 10 до 13 часова, и од 16 до 19 часова, три дана од 16 до 19 часова), водитељка радионице: Ивана Инђин, драмски педагог. У радионици је учествовало 16 учесника. Обликован је позоришни перформанс са имплементираним елементима с музичке радионице који је изведен на јавној презентацији.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Од 4. до 10. августа уприличене су и следеће активности: посјета етно-селу Станишићи, обилазак Бијељине и одлазак на омладински музички фестивал Дани пјесме за младе, одлазак у ЛИКУМ галерију у Брчком на изложбу слика Савски цвијет као и обилазак савског приобаља у Брчком.

Млади из Новог Сада су били смјештени у вили Цицибела, у центру Брчког.

Мјеста одржавања програма: Омладински центар Брчко, ЛИКУМ Брчко, Дом културе Брчко и вила Цицибела.

Завршна јавна презентација свих програма одржана је 9. августа у 19 часова у Омладинском центру у Брчком. На презентацији су учествовали сви учесници кампа, водитељи радионица, организатори и публика коју су претежно чинили средњошколци.

Пројекат се наставља. Друга фаза је гостовање младих из Брчког на ИНТЕРЗОНЕ фестивалу, од 27. до 30. октобра 2007.

Трећа фаза би требало да буде одржана у Зрењанину у новембру 2007. у трајању од 4 дана.

Утисци учесника:

Оштри утисак о овом кампу је и више него позитиван! Кроз учешће у књижевној, позоришној и музичкој радионици савладао сам основне технике етно-пјевања, нове театарске изразе као и поимање самог театра са свим његовим лейолима, а што се тиче књижевности једно сасвим другачије схватање књижевног стварања, као и књижевних вредности. Веома важна карактеристика овог кампа је да је он био отворен, у смислу уметничког изражавања и уметничког изражавања. Сви учесници су имали могућности да на један сасвим нов и другачији начин сазнају много из области музике, позоришта, сликања, вајања и пјевања. Овде смо научили оно

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ишћо се не учи у школама и на факултетима. Једва чекам следећу фазу пројекта!

(Бојан, 22 године)

Овај камп ми је много пружио. Научила сам различите народне песме и уживала у објашњењима везаним за обичаје уз које су певане. Драмска радионица ми је помогла у развијању позоришних техника и јавног наступа, а ликовна да научим неке основе у ликовности.

Раг је био врло активан и квалитетан, а и захтевао је доста.

Ошћити утисак овог кампа је да смо на њему много научили и дружили се, а самим тим стекли нова знања везана за позориште, певање и глас, као и ликовна знања.

Искрено сам уживала!

(Оља, 18 година)

Брчко је био један интересантан камп у коме смо нешто научили а усити се лепо дружили. Стиварно, овај начин глобалне комуникације је стварно добар и требао би да се комбинује не само између градова у Србији и региону него и разних европских и светских држава. Било би лепо када би Брчаци и ми Новосађани ишли заједно у неку прећу европску државу као размена искуства и знања. Као израз српско-босанског пријатељства сигуран сам да ће Брчко и Нови Сад разменили своје етно-певање и следећи пут.

(Срђан, 17 година)

Здраво свима!

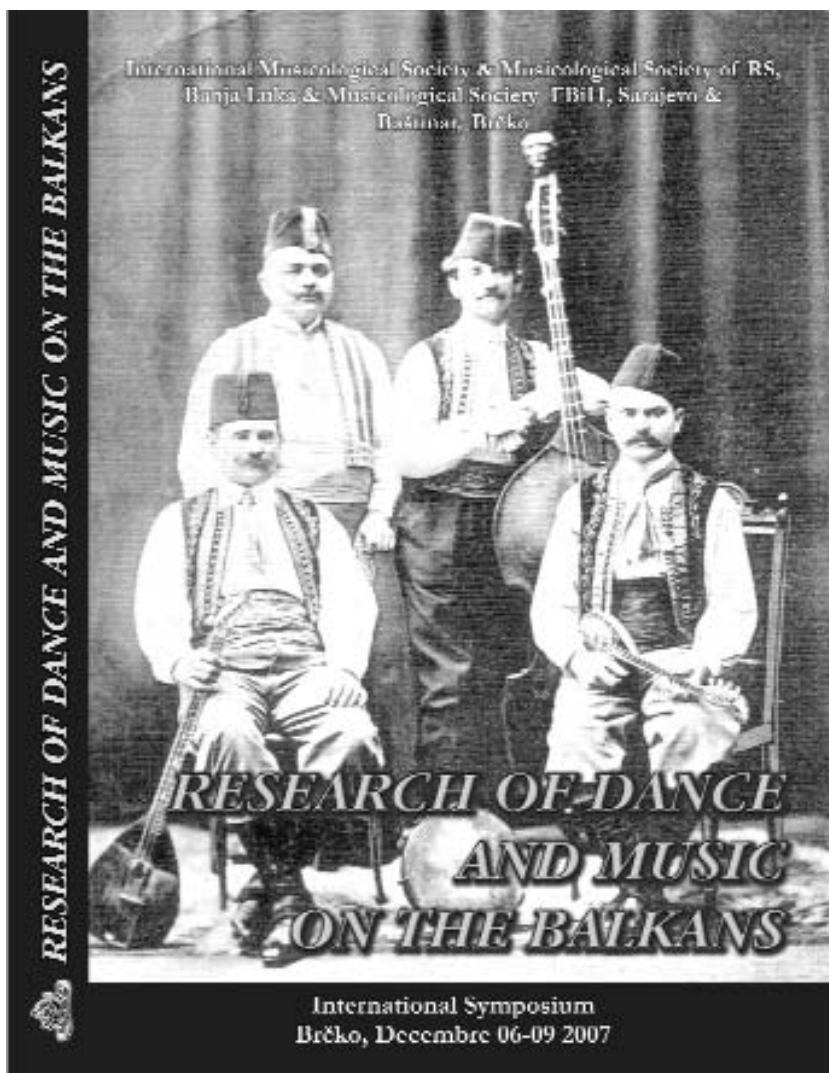
Ја хоћу да кажем да је мени све било добро организовано и да сам ја јако волео све радионице на које сам ишао. Следећи пут када ово буде ја бих волео да више људи учествује. Ја ћу следећи пут ићи на више радионица и желим да и остали ишћо иду на још њих. За крај ја вам шаљем два огромна поздравља из Канаде од Давида и Ене (моје сестре).

(Давид, 11 година)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ПОЗДРАВНА РИЈЕЧ ПРЕДСЈЕДНИКА СКУПШТИНЕ БРЧКО ДИСТРИКТА

Драги пријатељи и гости!

Веома сам срећан што је Брчко дистрикт БиХ привилегован да буде домаћин ове значајне научне и културне манифестације. Због специфичног политичког, али и географског положаја, јер се налази на једнакој удаљености од некада највећих центара бивше Југославије – Београда, Загреба и Сарајева, уз добре претпоставке за развој друмског, жељезничког и ријечног саобраћаја, за Брчко дистрикт се често каже да је „мјесто сусретања“. Увјерен сам да је Брчко прави избор за мјесто одржавања овог симпозијума, „за сретање“ људи који се баве истраживањем музике и игре на Балкану.

У мом народу постоји једна изрека: „Ко пјева зло не мисли“. Вјерујем да је порука истог или сличног садржаја уткана у колективну свијест свих народа на Балкану. Та једноставна мисао говори да је пјесма, или музика у цјелини, схваћена, не само као забава, већ као манифестација карактера и прво средство комуникације међу људима и народима. Данас нам је на Балкану, више од свега, потребна комуникација, и зато од свег срца, поздрављам одржавање оваквог скупа.

Осим научне вриједности, увјерен сам да ће овај сусрет добрих људи, људи који се баве истраживањем музике и игре на Балкану, за резултат имати исто тако нешто драгоцјено и трајно, а то су пријатељске везе. Желим вам да се добро осјећате у нашем граду, и да се што чешће срећемо.

*Предсједник Скупштине Брчко дистрикта БиХ
Проф. др Милан Томић*

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Стajара кућа у Калајџијама (Зовик)

ИЗ
НАЦИОНАЛНЕ
РИЗНИЦЕ

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Данка Писарев
Академија уметности Нови Сад

**ТОМА СТОЈАНОВИЋ - ИНСТРУМЕНТАЛНИ
ИЗВОЂАЧ ИЗ ОЦАКА***

(Прилог проучавању инструменталне традиције у Бачкој)

Моје досадашње истраживачко интересовање будила је највише вокална музичка традиција, али у овом раду определила сам се за традиционалне музичке инструменте који “као истински сведоци многих обреда и обичаја, веровања и симбола, легенди и митова, памте и преносе поруке свог времена, поднебља и културе” (Фрациле 2001:99). Посебну пажњу привукла ми је фрула као и њој сродни инструменти из исте групе лабијалних свирала са бридом.¹ Распитујући се за поједине народне извођаче, који своје свирачко умеће исказују на поменутиим инструментима, зауставила сам се на стваралаштву градитеља и свирача Томислава Стојановића из Оцака.²

Теренско истраживање, које је претходило изради овог рада, обавила сам у јануару 2004. године.³ Тома Стојановић не само да је даровити народни извођач, већ је и градитељ инструмената на којима свира. С обзиром на то да казивач у својој колекцији поседује велик број инструмената, избор сам ограничила на фрулу, дудук, двојнице и окарину, односно инструменте које је он сам направио или прерадио према сопственим захтевима.

Овај рад је фокусиран на процес израде традиционалних инструмената и терминологију, на поједине техничке и акустичне појединости, као и на репертоар и

*Рад је изложен на сусретима студената музичких академија 2005. године у Бањалуци у оквиру научног скупа “Дани Владе Милошевића”

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

стилске особености свирача. У оквиру рада приложено је шест музичких примера који су одсвирани са сигурношћу у меморијском и извођачком смислу.⁴

У топличком крају, надамак Житног Потока (општина Прокупље) налази се Бублица, родно село Томислава Стојановића. Томислав, или како га чешиће зову Тома, рођен је 1938. године. Са петнаест година је дошао у Одаке, где и данас живи. Као музичар из народа, Тома свој репертоар изводи на традиционалним инструментима, и то првенствено фрули. Но, ризница инструмената које свира, садржи и двојнице, гајде, окарину, усну хармонику, дромбуље и глинене двојнице.

Његов деда и отац су били добри свирачи, деда дудучар, а отац гајдаш, па се може рећи да је Тома од рођења био окружен народним инструментима. Иако је са свирањем почео још у детињству, тек после четрдесете године посветио се "дорађивању" и интензивној изради инструмената. Данас, Тома највише израђује фруле, двојнице и поједине делове двогласних гајди. Ипак, највише пажње овог свестраног градитеља и даровитог свирача привлачи фрула.⁵

Краћу свиралу - јединку, коју израђује и на којој свира, Тома назива **фрула**,⁶ а свиралу дужу од 35 *cm* **дудук**.⁷ Као градитељ фруле и других аерофоних инструмената, казивач познаје старе поступке израде, али се притом удаљио од традиционалних норми и своје инструменте углавном израђује механизованим путем. Процес израде фрула Тома започиње припремом дрвета које се, најпре, насече на "четвртке" и потом обрађује помоћу рендета и на стругу. Одабир дрвета за израду инструмента је од изузетне важности јер то утиче на квалитет звука. Тако је казивач малу фрулу (*E*) израдио од ринглова, а њену дужу варијанту дудук *Гис* и дудук *Ф*

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

од шљиве, чије дрво је најгушће и уједно најбоље за прављење инструмената. Следи бушење цеви бургијом, стављање металних прстенова и финална обрада дрвета помоћу шмиргле. Казивач истиче да је за добру фрулу неопходно направити добар "писак" под којим подразумева горњи део инструмента, дакле, данце које назива "чеп", засвирач, који представља "канал где се дува", ветрило односно "прозорче" или "канал где излази ваздух" и одушку или по његовим речима "дурску рупу". "Дурска рупа" мора бити прецизно направљена јер се по њој одређује тоналитет, те се по потреби прецизног штимовања смањује или повећава. Веома важан сегмент процеса израде фруле је бушење седам рупица за пребирање, шест с предње и једне са задње стране, која служи за свирање палцем. За отварање прве рупице узима се тачна средина целе дужине свирале и овај поступак познат је као "србијански штим"; он се разликује од технике израде мокринских мајстора, који су створили свој сопствени штим.⁸ За поступак бушења карактеристична је раздаљина између последње рупе и доњег краја фруле која износи 12% целе дужине. Већег растојања између 3. и 4. рупице нема, као што је то, по мокринским мајсторима, случај са фрулама "војвођанског штима" (Гојковић 1992:116). Томине *Е* и *Лис* фруле представљају комбинацију традиционалног и савременог типа. У извесном смислу су традиционалне јер се састоје из једне цеви на којој су пробушене округле рупице, а с друге стране оне су савремене што се уочава на основу постојања седам рупица за свирање различитих величина ради прецизног интонирања. За разлику од традиционалног облика дудука, Томин више подсећа на савремену фрулу с обзиром на то да се састоји из два дела, спојена металним прстеновима, који се

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

извлаче и увлаче како би се добили различити тоналитети.⁹ Како ће свирала бити угођена, такође, зависи од дужине. Дудук, који је раније имао 60 *цм*, Тома је скратио на 39,6 *цм* и тиме се сврстава у ред свирала средње дужине. Фрула *Е* дугачка је 22,2 *цм* и припада кратким, а фрула *Гис*, чија је дужина 36,3 *цм*, припада, као и дудук, средњим свиралама.¹⁰

Како сам каже, Тома Стојановић прави тзв. **јужно - моравске двојнице** од шљивиног дрвета, са шест рупица за свирање на десној цеви, док друга, лева, има улогу бордуна. Оваква конструкциона обележја указују да је реч о двојницама бордунског типа, карактеристичним за источни и јужни део Балкана и карпатских области (Закић 1992:107). Поступак израде двојница исти је као код фруле, али се цев буши бургијом у виду два једнака паралелна канала.¹¹ На бочном делу леве стране свирале, готово паралелно с најнижим отвором, налази се још једна рупица, коју он назива "бас рупа" и која током свирања мора стално бити отворена. Двојнице бордунског типа, Тома је имао прилику да види у Бугарској.¹² Оне, које је тамо видео, нису имале бас рупу, као што је касније израдио на својим. За разлику од уобичајеног угоро засеченог писак, Томине двојнице имају равно одсечен писак, а испод њега, са доње стране инструмента, налазе се четвртасти отвори. На полеђини инструмента, с десне стране свирале, казивач је избушио још једну рупицу која се, као и код фруле, покрива палцем.

Своју **окарину** Тома је купио у Чачку, а израђена је од глине. Ради прилагођавања сопственом афинитету и могућностима свирања, казивач је касније самостално прерадио овај инструмент. Наиме, пошто он приликом свирања држи леву руку испод десне, а распоред рупа на окарини предвиђа обрнуту поставку, писак окарине је

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

преместио на горњи део инструмента. Притом је изменио и позицију рупица тако што је неколико затворио, а одређен број рупица отворио. Нове отворе је распоредио у два реда тако да се три отвора налазе с десне стране, при горњем делу инструмента, а следећа три с леве стране, ближе крају инструмента. На полеђини се налазе још две рупице, једна ближе писку, коју затвара палац десне руке, а друга је при дну и служи за издувавање капљица воде.¹³

На основу сакупљене музичко-фолклорне грађе, уочава се да је **репертоар** Томе Стојановића махом прилагођен данашњем времену, приликама и намени, али он и даље негује поједине старе мелодије и традиционалне начине свирања. Казивач изводи мелодије песама и народних игара, између осталог: "Дедино коло", "Девојачко коло" (примери 1а, 1б, 1в, 1г, 1д и 1ђ), "Граорско коло", "Запис коло", "Која гора Иво", "Још не свиће рујне зора" и др.¹⁴ Запажа се да он највише свира кола, која заузимају највећи део његовог репертоара. Казивач и данас памти и свира поједина кола која су се изводила у Топлици, попут "Девојачког кола" или, како га још Тома назива, "Дошло писмо из Босне".¹⁵ Поред искуства добијеног од деде и оца у свом родном крају, затим посећујући многе саборе фрулаша, Тома је имао прилику да чује и друге свираче и да од представника старијих генерација и искуснијих свирача научи и поједина кола. Ипак, казивач махом изводи виртуозна кола у којима се тежи истицању вештине самог извођача, те све више посеже за репертоаром који није традиционалан већ фаворизован и популаран међу ширим кругом слушалаца.

Ако се сагледа и упореди Томин репертоар на сваком инструменту понаособ, запажа се велика сличност.

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

Наиме, он без већих потешкоћа изводи готово све мелодије на свим својим инструментима.¹⁶ Једино, казивач истиче да се на окарини, више него на другим инструментима свирају брза кола, на великој фрули лагане песме, а "дудучка" кола нису предвиђена за двојнице, малу фрулу и окарину. Уз традиционалне мелодије које потичу из разних крајева или пак припадају "компонованим" и наученим са радија, Тома изводи своја кола и велик број импровизација у ритмичком систему рубато.

При свирању, казивач све инструменте држи преда се тако што леву руку држи испод десне, а не десну испод леве што представља уобичајен начин.¹⁷ Сви његови инструменти су штимовани управо због појаве савремених фабричких инструмената, посебно хармонике, који су наметнули потребу за усклађивањем традиционалних инструмената са савременим. Бушењем рупица различите величине тежи се тачном интонирању дурске лествице, а контролисањем ваздушне струје добијају се различити регистри - основни или "прва, ниска октава" (на обе фруле, дудуку, двојницама и окарини), "средња, друга октава" (на обе фруле, дудуку и двојницама) и "трећа октава" (обе фруле). Поред тонова основне лествице могу се произвести и полутоновни за чије добијање казивач углавном користи технику грифа.¹⁸

Посебно интересантно у свирању Томе Стојановића је обogaћење звука гутурално изведеним тоновима (примери 1б, 1в и 1г). Да би произвео овај специфичан брундајући тон казивач доњом усном делимично покрије ветрило и ову позицију усана назива "амбажура". Притом, у цев инструмента удувава више ваздуха и у себи певуши мелодију уз стални рад језика. Овакав

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

начин свирања он назива "дудучко" свирање и чуо га је у свом родном крају. Када жели да објасни радњу која се односи на свирање на дудуку Тома најчешће каже "дудучем", глагол *свирајти* означава као "дудучарити", а стил свирања именује као "дудуцирање".¹⁹ Оно је можда једини прави елемент који показује да Тома свира на традицијом условљен начин и значајан је део музичког наслеђа његовог завичаја, који је пренео у нову средину. Уочено је да при свирању на свим инструментима казивач користи широк спектар орнамената од којих преовлађују пралтрилери, двоструки пралтрилери, предударни и постударни. У мелодији "Запис коло" занимљива је појава ритмизованог бордуна оствареног кратким тоновима у виду постудара који следе иза скоро сваке осмине:

На основу анализе примера, у комбинацији са другим

методима, истакле су се одређене и специфичне одлике у Томином музицирању на фрули, дудуку, двојницама и окарини. У погледу музичке форме, почев од једноставнијих до оних сложеније структуре, заступљен је дводел, који је у основи многих кола (Девих 1990:89) и грађен је из две различите тематске целине, затим тродел (А В В₁ ; А В С), а највише је примера четвороделне структуре.²⁰ На основу анализе каденци установљено је да је једнак број примера у којима пре-

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

овлађују статичне и динамичне каденце, а поједини примери се завршавају кодом. Највећи број примера одвија се у дистрибутивном ритмичком систему, са симетричном поделом јединице (2/4) која је карактеристична за кола (Миљуш 1988:429). У два примера долази до појаве аксак ритма у анапестоидном и дактилоидном облику.²¹ Тонски низови структурисани на осам и више тонова у обиму октаве су највише заступљени, а највећи амбитус досеже интервал ундециме.

Компарација примера свираних на свим инструменти-ма, показала је да мелодије имају доста заједничких елемената (примери 1а, 1б, 1в, 1г, 1д и 1ђ). Формална једноставност ових примера усложњава се варираним понављањем исте мелодијске целине, којим се твори четвороделни монотематски облик $A A_1 A_B A_{B1}$.²²

Један пример казивач је извео на старији (пример 1б) и новији начин (пример 1в) да би показао разлику у "најстаријем" извођењу и оном које он данас практикује. Да је пример 1б одсвиран на "најстарији" начин, не може се потврдити јер упоређујући ова два извођења, уочава се коришћење истих украсних тонова на истим местима, а "старији" начин извођења ове мелодије за игру је чак и у бржем темпу. Као заједнички елемент у ова два примера запажа се динамична полукаденца и динамична завршна каденца.

При извођењу истих мелодија на различитим инстру-ментима, као посебна карактеристика Томине свирке истиче се спонтаност, импровизација и учестало варирање, било променом регистра или транспоновањем музичког материјала у други тоналитет. Казивач то чини са жељом да свирка не буде кратка и монотона, већ да звучи богато и, у оним примерима изведеним у брзом

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

темпу, виртуозно. Чак и гутурално свирање, које се "данас ретко где још у извођачкој пракси примењује", (Девећ 1978:70) Тома комбинује са новијим инструменталним виртуозним мелодијама.

У овом раду, посвећеном народном свирачу и градитељу музичких инструмената Томи Стојановић из Оџака, трудила сам се да укажем на особености његовог репертоара и стила свирања и, у извесној мери, на квалитативне промене у процесу развоја појединих традиционалних инструмената попут фруле, дудука, двојница и окарине.

Своју свирку и инструменте, Тома Стојановић прилагођава новом времену и новом, бржем начину живљења. Његови инструменти су засигурно прешли органолошки еволутивни процес "од пастирске свирале до концертантног инструмента изванредних техничких могућности" (Фрациле 1999:1).

Да би се извели прецизнији закључци у вези са овим инструментима, у будућем раду требало би пронаћи већи број градитеља традиционалних музичких инструмената у Бачкој, али и на ширем фолклорном ареалу, те упоредити њихове поступке израде и свирке са оним које примењује Тома Стојановић. Ради бољег увида у проблематику истраживања аерофоних инструмената, сматрам да је врло важно наставити даља и систематичнија етномузиколошка и органолошка истраживања.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

1 а) ДЕВОЈАЧКО КОЛО

Кт. III - 010204 Б/16

Томас Стојановић, 66 г., фрута Е
Општина, 01.02.2004.

Musical score for 1 а) ДЕВОЈАЧКО КОЛО. It consists of two staves of music in 2/4 time. The melody is written on a treble clef staff, and the bass line is on a bass clef staff. The key signature has one sharp (F#). The score includes various musical notations such as eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings.

1 б) ДЕВОЈАЧКО КОЛО

Кт. III - 010204 А/13

Томас Стојановић, 66 г., фрута СБ
Општина, 01.02.2004.

Musical score for 1 б) ДЕВОЈАЧКО КОЛО. It consists of two staves of music in 2/4 time. The melody is written on a treble clef staff, and the bass line is on a bass clef staff. The key signature has one sharp (F#). The score includes various musical notations such as eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings. There are also some triplets indicated by the number '3'.

1 в) ДЕВОЈАЧКО КОЛО

Кт. III - 010204 А/12

Томас Стојановић, 66 г., фрута СБ
Општина, 01.02.2004.

Musical score for 1 в) ДЕВОЈАЧКО КОЛО. It consists of two staves of music in 2/4 time. The melody is written on a treble clef staff, and the bass line is on a bass clef staff. The key signature has one sharp (F#). The score includes various musical notations such as eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings. There are also some triplets indicated by the number '3'.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

1 г) ДЕВОЈАЧКО КОЛО

Кр. III - 010204 Б/14
♩ = сса 112

Томис Стојанковић, 66 г., дудук: F
Општина, 01.02.2004.

Musical score for '1 г) ДЕВОЈАЧКО КОЛО'. It consists of two systems of staves. The first system has a treble clef and a 3/4 time signature. The second system has a bass clef. The music features various rhythmic patterns and ornaments, including triplets and sixteenth notes. The piece concludes with a double bar line and the initials 'O.F.' in the right margin.

1 д) ДЕВОЈАЧКО КОЛО

Кр. III - 010204 Б/17
♩ = сса 109

Томис Стојанковић, 66 г., двојачке: E
Општина, 01.02.2004.

Musical score for '1 д) ДЕВОЈАЧКО КОЛО'. It consists of two systems of staves. The first system has a treble clef and a 3/4 time signature. The second system has a bass clef. The music features various rhythmic patterns and ornaments, including triplets and sixteenth notes. The piece concludes with a double bar line and the initials 'O.F.' in the right margin.

1 њ) ДЕВОЈАЧКО КОЛО

Кр. III - 010204 Б/15
♩ = сса 107

Томис Стојанковић, 66 г., сварина: G#
Општина, 01.02.2004.

Musical score for '1 њ) ДЕВОЈАЧКО КОЛО'. It consists of two systems of staves. The first system has a treble clef and a 3/4 time signature. The second system has a bass clef. The music features various rhythmic patterns and ornaments, including triplets and sixteenth notes. The piece concludes with a double bar line and the initials 'O.F.' in the right margin.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Напомене:

- ¹ Више о томе видети: (Гојковић 1989:35-37).
- ² Насеље Оџаци смештено је у Бачкој и налази се на десет километара од Дунава. Више о томе видети: www.zapadnobackiokrug.org.yu/Odzaci/ukratko.htm.8k i www.welcome.to/Odzaci/-2k.
- ³ Одлазак на терен за потребе писања семинарског рада на III години студија етномузикологије, реализован је у два наврата: 31.01.2004. и 01.02.2004. године у дому Томе Стојановића, у Оџацима.
- ⁴ Видети: (Писарев 2004:31-49). По методи Илмари Крона, сви примери су записани са завршетком на финалису \bar{z}^1 , али са означеном оригиналним финалисом на крају мелодијских целина/одељака.
- ⁵ То потврђује и учешће на саборима фрулаша, смотрама народног стваралаштва, такмичењима и другим манифестацијама на којима је освојио велик број награда и похвала.
- ⁶ Лабијална свирала са шест рупица звана **свирајче** била је заступљена у Топлици, Томином родном крају (Стевановић 1999:58). Претпоставка је да термин свирајче казивач не напомиње јер је, можда, промена социо - културног и природног окружења утицала на прихватање термина фрула, карактеристичног за Војводину. Видети: (Гојковић 1986:131).
- ⁷ Овај назив се географски везује за источну и југоисточну Србију (Гојковић 1986:131), односно крајеве одакле је пореклом казивач Тома Стојановић.
- ⁸ "Мокрински" или "војвођански штим" се добија када се од целокупне дужине фруле одбије дубина данцета (чеп). Затим се на тој скраћеној дужини буше рупе. Али ни тада се прва рупица не буши на средини те новодобијене дужине, већ неколико милиметара ниже од ње (Гојковић 1992:116).
- ⁹ Извлачењем делова фруле добија се нижи тоналитет - *Е*, а увлачењем виши - *Фис*, *Г*, *Гис*.
- ¹⁰ Дужина свирала средње дужине износи 300 - 450 мм, а дужина кратких свирала 150 - 300 мм (Девећ 1977:49).
- ¹¹ Дужина двојница износи 23 цм.
- ¹² Ово се може потврдити њиховом применом у музичкој пракси западне и југозападне Бугарске (Закић 1992:108).
- ¹³ Приликом свирања ствара се пара која се услед струјања топлог ваздуха претвара у капљице воде. (инструмент "се зноји").
- ¹⁴ Више о томе видети: (Писарев 2004:13).
- ¹⁵ Двојаки назив овог кола може се објаснити на тај начин што је "Девојачко коло" играчки образац уз пратњу мелодије "Дошло писмо из Босне". Видети: (Васић 2004:18). Ова народна игра представља једну од игара које чине сигурни и утврђени репертоар Топлице (Михаиловић 1999:11).
- ¹⁶ За потребе овог истраживања Тома Стојановић је поједине мелодије изводио на више инструмената, што не представља његову уобичајену праксу.
- ¹⁷ Овакву поставку руку Тома користи од детињства јер су деда и отац свирали на

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

- тај начин.
- 18 "Грифови се изводе тако што се отвори више одређених рупа, а неке се затворе. У свакој октави они се изводе различито, што значи да је за исти полутон потребан нови гриф" (Цвејић 1999:8).
- 19 У Вуковом *Српском Рјечнику* записани су термини "дудукати" (свирати у дудук) и "дудукање" (Девић 1989:22).
- 20 Четвороделни примери и примери који имају развијеније формалне структуре као што су седмоделна, десетоделна, па и једанаестоделна, засновани су на различитим мелодијским целинама које се, најчешће, варирано понављају.
- 21 Више о томе видети: (Писарев 2004:40, 45-46).
- 22 "Играчке мелодије музички се обликују по два принципа, од којих се први испољава кроз један музички материјал који се излаже, а потом и понавља произвољан број пута, с обавезним мелодијским варирањем" (Големовић 2001:24).

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ЛИТЕРАТУРА

ВАСИЋ, Оливера 2004

Кад чујем тамбуре (орске игре Војводине). У: *Фолклор*. Ур. Мићо Ђалдовић. Београд: Арт График, бр. 6, 18-21.

ВУКИЋЕВИЋ ЗАКИЋ, Мирјана 1992

Двојнице бордунског типа у музичкој традицији источне Србије. У: *Развиџаџак*. Ур. Томислав Мијовић. Зајечар: Скупштина општина Зајечар, бр. 3-4, 104-109.

ГОЈКОВИЋ, Andrijana 1986

O rasprostranjenosti termina za narodne muzičke instrumente. U: *Zbornik radova u čast akademika Cvjetka Rihtmana*. Ur. Borivoj Čović. Sarajevo: ANUBiH, odeljenje društvenih nauka, posebna izdanja, knj. 16, 131-138.

ГОЈКОВИЋ, Andrijana 1989

Narodni muzički instrumenti. Urednici: Gordana Petrović i Zorica Konstantinović. Beograd: "Vuk Karadžić".

ГОЈКОВИЋ, Andrijana 1992

Mokrinska frula i srpska svirala - jedinka. U: *Folklor u Vojvodini*. Ur. Magdalena Veselinović-Šulc. Novi Sad: Udruženje folklorista Vojvodine, sveska 6, 115-119.

ГОЛЕМОВИЋ, Димитрије О. 2001

Оригиналан и традиционалан. У: *Фолклор*. Ур. Мићо Ђалдовић. Београд: Арт График, бр. 2, 22-25.

ДЕВИЋ, Драгослав 1977

Увод у основе еџномузиколоџије III (скрипта). Београд: Универзитет уметности у Београду.

ДЕВИЋ, Драгослав 1978

Савремене тенденције развоја свирале у Србији у процесу акултурације. У: *Развиџаџак*. Ур. Томислав Мијовић. Зајечар: Скупштина општина Зајечар, бр. 4-5, 69-71.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ДЕВИЋ, Драгослав 1989

Музички инструменти у Вуковом *Српском Рјечнику*. У: *Фолклор и његова уметничка традиција*. Ур. Властимир Перичић. Београд: Факултет музичке уметности, 7-28.

ДЕВИЋ, Драгослав 1990

Народна музика Црноречја. Ур. Миодраг Ђурђевић. Београд: Факултет музичке уметности Београд, ЈКП Штампа и Културно образовни центар Бољевац.

MIQUŠ, Aleksandar 1988

Instrumentalna narodna kola u vojvođanskih Srba. U: *Zbornik radova XXXV kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije - Rožaje*. Ur. Vuk Minić. Titograd: Udruženje folklorista Crne Gore, 426-433.

МИХАИЛОВИЋ, Славица 1999

Народне игре у Топлици. У: *Народне игре Србије (зраћа)*. Уредници: Оливера Васић и Димитрије О. Големовић. Београд: Факултет музичке уметности, свеска 15, 5-52.

ПИСАРЕВ, Данка 2004

Тома Стојановић – инструментални извођач из Оцака (прилог проучавању инструменталне традиције у Бачкој) (семинарски рад). Класа: др Нице Фрациле, ванр. проф., мениор: Весна Ивков, асистент приправник. Нови Сад: Рукопис.

СТЕВАНОВИЋ, Ранко 1999

Народна музика у Топлици. У: *Народне игре Србије (зраћа)*. Уредници: Оливера Васић и Димитрије О. Големовић. Београд: Факултет музичке уметности, свеска 15, 53-78.

ФРАЦИЛЕ, Нице 1999

Фрула некада и данас. *Златина фрула српског Балкана*. Крагујевац: Рукопис.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ФРАЦИЛЕ, Нице 2001

Промене стила и репертоара у инструменталној музици Срба, Влаха и Румуна у Србији. У: *Нови звук*. Ур. Мирјана Веселиновић-Хофман. Београд: Савез организација композитора Југославије, бр.18, 99-107.

ЦВЕЈИЋ, Кристина 1999

Фрула и њене извођачке могућности (семинарски рад). *Класа*: др Нице Фрациле, доцент. Нови Сад: Рукопис.

М. Панић – Суреј

РОЂЕЊЕ ПЕСНИКА *

На огранцима Мајевице, са шумама и висовима у залеђу, а семберском равницом испред себе село босанског Подриња Трнова једно је од оних о које се отимају и природа и људи. К њему се од севера благо успињу њиве погодне за сваки усев, а с југо-запада спуштају пашњаци и опитомљено планинско дрвеће истурајући испред себе, око разређених кућа, ограђене шљивике и воћњаке. Изузетно у Подрињу, Трнова је особито богата виноградима „да се четири нахије отуд подмирују вином“. Плава шљива, крушка, јабука и лоза, ситна и крупна стока, кукуруз ближе Дрини а бела жита Мајевици овде су на свом тлу и под својим небом. Крај добрих усева и напредне марве, да би те благодати опслуживао и трошио, буја и грана се и сој људски. Средином осамнаестог века Трнова има око двеста домова; у то време, за толики се број говорило „велико село“. Међу тим домовима је и кућа породице Вилића.

Четири брата – Ђорђе, Марко, Лазар и Лука зову се Вилићи, но мучно да је то њихово право, старије презиме. Оно им је морало доћи од надимка очевог или дедовог, од надимка који је означавао изузетно куражна или силовита човека, вилаћа; за такве се веровало да „нису сами“, да су у пријатељству с вишим силама. Породично презиме изведено од претковог надимка није било никаква реткост све до стотинак година уназад, па и мање, све док административне власти нису

* У књизи: **Филип Вишњић, живот и дело**, Просвета, Београд 1967. Поводом 240 година од рођења Филипа Вишњића. (Текст одабрао проф. Александар Николић)

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

стале да чине своје како би похватале рачун на имањима и пореским обвезницима. Обични човек презивао се по очевом имену, необичнији је натурао презиме и унуцима и праунуцима – док год се о њему приче памтиле и док га није утицајнији потомак потиснуо. Ђорђа су Вилића тако сви у селу звали Стојаном, његову жену Марију Вишњом, а њихова сина Филипа рођеног око 1767. године*, прозваће Вишњићем (ни Вилићем, ни Ђорђевићем, ни Стојановићем!).

Вишњић је већ као младић знао да напишка пут од Међаша до Трнове, до свог и очевог огњишта. Тамо су живели његови стричеви и рођаци, пуни предузимљивости и предања: тамо је цветала легенда у коју је могао да утка све што му је недостајало, и себе најзад. Његово самоодржање тражило је гласовите претке виноградаре, земљу која сада носи педесет туђих кућа, царска писма и славу коленовића. Слепом младићу био је потребан широк, снажан ослонац, да душа не би замрзла у чамотињи и да би се усне могле поносно и загонетно осмехнути међ момцима и девојкама. Тога санарења он се никада неће лишити: ни када спадне на просјачки штап. Зато је пут од Међаша до Трнове за њега био хаџилук, пун ходочасничког преживљавања.

Трагедија често дна нема: ни Филипова га имала није. Њему је ваљало, као дрвету израслом на громобитном пропланку, одолети још многим олујама и издржати шибу многих муња. Пошто изгуби оца у најранијим данима, пошто га мати у туђ дом одведе, пошто му богиње очи испише, суђено ли зар би да остане и без оног посвећеног места на коме сломљени верник вазда налази снаге. У овом случају то је огњиште Вилића.

* Година Вишњићева рођења утврђује се по томе што је Лукијан Мушички чуо од Филипа 1817. да му је тад било 50.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Августа 1787, када су јагањци претили и воће у дозревању, Вилића кући у госте дођоше Турци – два угледна зворничка бега. Дођоше како је то већ обичај био, по праву првоверног, на гозбу и пијанку. Али се на томе не зауставише. Учинише нешто што такође није било сасвим изван обичаја, али што се у свакој кући није могло радити. Насрнуше на Ђурђију жену Луке Вилића. Када мушкарци домаћини сазнадоше за срамоту, навалише на Турке. Једног бега убише, а другог обесише о шљиву уларом његова коња. Брзој освети одговори свирепа одмазда. Турци Зворничани похваташе све мушкарце Вилића, па у Зворнику Марка и Лазу обесе, а Ђурђијина мужа Луку и сина Божу посеку. Филипово се огњиште затрави. Слепи младић више није имао рашта тапкати од Међаша до Трнове. Остало му је, сад сасвим самом, да потражи један други пут, онај што га турски коњи неће моћи копитама разнети.

Семберија је била Вишњићева колевка којој се он често враћао, да се одмори и предахне, или зиму да претури. У тој плодној, густо насељеној равници живи тада још једна занимљива личност – кнез Иво Кнежевић, кнез од Семберије. Он станује у Дворовима, селу на половини пута између Међаша и Бијељине. Његово презиме Кнежевић и његово боравиште Дворови сведоче нам о наследном достојанству, о старој кнежевској породици и дому око кога је временом израсло цело насеље. Ми не знамо у ком је колону кнез Иво стао на чело Срба у Семберији, али је једно извесно: да је до њега од тог звања допро само углед и могућност посредовања између турских господара и српске раје. Босански кнезови су, као и они у Србији, па и мање од њих, могли регулисати унутрашње друштвене односе међу кметовима (кад би се обе стране њиховом

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

одлуком задовољиле), представљати у обичајним и верским свечаностима своја села, утицати на избор и додељивање дозвољених звања међу рајом, али им је главна дужност била да помогну разрезивање и прикупљање општих пореза, убирање ванредних давања при ратним походима, а нарочито проналажење и хватање криваца. Умни и сналажљиви кнез Иван Кнежевић био је поред тога стекао и једну посебну повластицу – био је у Семберији главни лиферант стоке и намирница за турску војску. Он је тај посао обављао и онда када је на другој обали Дрине, баш преко пута Семберије, отпочео историјски обрачун између његових господара и његове браће. Снабдеваће он и ону војску што је пошла на Мишар 1806, и оног Кулин-капетана чију ће смрт разгласити гавранови.

Али медала има и другу страну. Има је и кнез-Ивина. Пријатељ бегова Видајића, Кулин-капетана, Дервишаге, градског мујезина Бијељинца и осталих турских поглавица, у исто време је и најбрижљивији отац сиротиње. Он ју саветује, заклања и откупљује из ропства, залажући притом сву своју имовину стечену војним лиферацијама. Неподељиво је поштован и вољен у кметовској маси, и слушан без поговора. Због тога ће чак и оштри србијански савременици прву Ивину улогу предати забораву, а историја ће га због друге даривати свечастим ореолом.

У кућу и Дворове тога кнеза залази често и наш слепи гуслар, кад год полази из Међаша или се враћа њима. Судаћи по топлини речи коју за кнеза Иву има Вишњић, и по добром познавању његова карактера, није искључено да нису били и лични пријатељи. Песму као што је *Кнез Иван Кнежевић* могу надахнути само срдачни односи.

У тој кући Вишњић је могао наћи сваку помоћ.

Крајем септембра 1810. Вишњић се затекао у Лозници када је зворнички Али-паша Видајић (његов стари познаник) нагло прешао Дрину и големом војском опколио варошицу. У опсади су се нашли и Анта Божићевић, Милош Поџерац, бакал Милосав – две војводе и један капетан. Настао је смртни коштац између хиљаду и двеста опкољених и десет пута јачег непријатеља. Двадесет дана су турски велики баљамези и мање кумбаре бомбардовали без престанка опсађене; а Срби, да би се ослободили тога оловног града, отварају су с времена на време шанац и јуришали на поплаву голим јатаганима, да је сузбију и одбаце од себе, па се опет, искрвављени, затварали у опкоп.

Све је то преживео и Филип Вишњић. И преживљавао јаче од осталих, јер његове руке нису могле дохватити ни пушке ни јатагана, нити су му ноге могле потрчати упоредо с војводским коњима при испадима. А смрт је косила и око њега истом косом... У ноћи, приликом тренутног затишја, или после боја, узимао је гусле. Шта је сад могао певати? О Марку и Милошу, Косову и хајдуцима? Застарелост је одувек настојала, притиснута тежином нових догађаја, да ишикља из својих зачамелих дубина и да се озари топлином живота, али је поред све те упорности увек бивала одбацивана с подијума припремљеног за нове захтеве. До јуче водећи свет двобоја, личних обрачуна, витезова луталица, загоркиња, крчмарица и леђена од дванаест ока, морао се повући пред једним новим, крвавијим и масовнијим, који је наступао, и већ је био ту, око певача. Штавише, и овај гуслар је део долазећег, његов активни члан испуњен до обода мржњом коју је година-

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

ма разарала жеђ освете. И права, велика реч времена стала се пилити у свом гнезду. Ваљало ју је рећи, или пресвиснути од једа и немоћи.

Блиски су нам тренуци у којима су колена певача чврсто стезала карлицу инструмента. Лева шака је шетала вратом гусала бирајући ослонац, а њени прсти треперили врхом струна једва их додирујући: покатак, часомице, малић и до њега трзали су се ко жеравицом опечени. Одмерено и упорно бивало је само гудало, вучено широким замасима деснице, све јаче належући на струне запрашиване воштаним ињем. Жагор логора се стишавао, уста слушалаца отварала. И кад би усредсређеност достигала осетљивост жице пред прскање, певач би оштро забацио главу, дигао густу копрену обрва свијајући је у лукове, а беле празне очне дупље испуниле би се одсјајем унутрашњег жара и везале за само њима видљиве слике између звезда и ограшја. И тад би, за све изненада иако толико очекивана, вриснула реч. Нова, велика реч времена.

То је Буна рађала свог песника.

Кнез Иван Кнежевић

(*дио њјесме*)

Када дође Кулинову кнеже,
Кулинову свилену чадору,
Пред Кулином преклони се кнеже,
Па му пође руци и папучи,
Па му турски бога називаше,
А Кулин му бога приваташе;
Па се Кулин с мјеста помицаше,
До себе му мјесто начињаше,
Па му пружа каву са шећером.
Ал' се Иван за невољу смије
И Кулину 'вако говораше:
„Та Кулине, драги побратиме,
Ни ћу сиђет, ни ћу каве пити,
Кад си мене тако преварио
И без мене ловак уловио,
Све ћу, побро, тебе поклонити.“
Ал' бесједи Кулин капетане:
„Побратиме, оборкнеже Иво,
Биће тебе исе ко и мене;
На поклон ти тридесет робиња!“
Кад то чуо Кнежевић Иване,
Пред Кулином у земљу пољуби:
„Вала тебе, Кулин-капетане,
А на робљу и на дару твоме!“
Кад виђеше робиње остале
Та да Иван може помоћ робљу,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Све из једног грла процвиљеше
И до бога тешко протужише,
Па кроз Турке јуриш учинише,
Ивану се за skut уватише:
„О Иване, и отац и мајко,
Избављај нас какогоди знадеш,
Не пусти нас ти у турске руке!“
Која брати, а која очими;
Иван пође, а робље му не да.
Иван срцу одољет не може,

Сузе рони, а робиње тјешу:
„Не бојте се, драге сестре моје,
Ја ћу молит Србље око себе
Не би ли вас како избавили.“
Оде Иван говорит Кулину:
„О Кулине, драги побратиме,
Што ћу ти се нешто замолити,
Хоћеш ли ме, побро, послушати?
Продај мене свеколико робље,
Ишти пусто небројено благо.“
Ал' бесједи Кулин капетане:
„А мој побро, оборкнеже Иво,
Ти не можеш купит тога робља;
Ја ћу искат што ти дат не можеш;
Ти ћеш с робља изгубити главу.“
Ал' бесједи Кнежевић Иване:
„А мој побро, Кулин-капетане,

Ишти благо све жежено злато,
Ишти блага колико ти драго,
Ти не жали ни мене ни робља.“
Узе Кулин цијенити робље:
„Даћеш Иво пет товара блага!“
Иван пред њим у земљицу љуби:
„Побратиме, Кулин-капетане,
Ево тебе три товара блага,
Даћеш мене свеколико робље.“
То рекоше па се погодише.
Узе Кулин бесједит Ивану:
Хоћеш, побро, сад водити робље?
Кад ћеш мене донијети благо?“
Вели њему Кнежевић Иване:
„Хоћу, побро, сад водити робље;
Благо ћу ти донијет послије.“
Бесједи му Кулин-капетане:
„Имаш, побро, тврде јамце за се?“
Ал’ бесједи Кнежевић Иване:
„Ја увијек по три јамца држим:
Једног јамца – бога великога,

Другог јамца – моју тврду вјеру,
Трећег јамца – преварит те нећу;
Ако ли ми тима не вјерујеш,
Ја имадем и друга четири,
Сва четири госпoде Турчина:
Дервиш-агу из града Зворника,
Мул-Амета више Бијелјине,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

И турскога, млада књижевника
Из џамије млада мујезина,
Четвртога агу Омер-агу.“
Сва четири ту се догодише,
За Ивана тако с' ујамчише
Седмог дана да донесе благо.

Онда Иван покупио лађе,
Па он стаде превозити робље;
Турцима се не да превозити.
Када Иван све превезе робље,
Узја Иван дору помамнога,
Па он оде свом бијелу двору,
А за њиме триста робињица.
Када робље свом двору доведе,
Испред двора посадио робље,
Три товара љеба изломио
И све јесте робљу разгодио;
Па изнесе вина и ракије –
Нахрани их љебом бијелијем,
А напоји вином и ракијом.
Кад је Иван робље напојио,
Онда Иван коња посједнуо,
Па поведе све триста робиња,
Одведе их шеру Бијељини.
Кад доведе Бијељини робље,
На конаке робље наредио,
Па им даје ручак и вечеру;
Слуге Иван посла на све стране

Бој на Лозници

(дио пјесме)

Затече се паша Али-паша
У Зворнику, у својему граду,
На ћитапу своме алкурану:
„Ој да би мене родила мајка,
Ни влахиња, ни млада Туркиња,
Већ кобила, која хата мога,
Хоћу силну покупити војску
По Зворнику и по мулалуку;
Па ћу звати пашу Сребреницу,
Херцеговце соколове Турке,
Мостаране од мора јунаке;
Па ћу звати многе капетане,
Крајишнике, љуте убојице,
И четири санџак-алајбега,
Седам паша са седам санџака
И осмога пашу учтуглију.
Кад сакупим војску у Зворника,
Поградићу орахове шајке,
Шајке лаке, орахове лађе,
У Зворнику, у мојему граду,
Па ћу шајке спустити низ Дрину,
Ја пред војском покрај Дрине поћи,
С војском сићи до поља Тичара,
На Тичару с војском Дрину прећи,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

На Лозницу хоћу ударити,
На Лозницу, моју ђедовину,
Коју ми је ђеде освојио,
У Косову Пољу задобио,
У Косову на свијетлу сабљу,
Па од мене Раци преотеше,
Преотеше не љуту срамоту:
Код мојијех пет стотина кмета
Сад ја кмета немам ниједнога!
Мислим сјести у б'јелу Лозницу,
Поватаћу влашке поглавице:
Јакова ћу на колац набити,
А Луку ћу жива одерати,
Милоша ћу с коњма истргати,
Чупића ћу бритком сабљом посјећ,
Цинцара ћу на ватри спалити;
Кучку курву Богићевић-Анту,
Који ми је Јадар посвојио
И под своје крило приватио,
Хоћу њега на коло вргнути.
Ја не могу рала уватити,

Нит' умијем орат ни копати,
Веће хоћу тако урадити,
Да би своју изгубио главу;
Већ с' овако живљети не може!"

Ћазивања и записи

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Сѝаре куће у Пийерцима

*Петар Васић***САХРАЊИВАЊЕ СРБА У ЛОНДОНУ**

„Гробља су најмногљуднији градови у свету. Свако место има мање становника него месно гробље...“
(из размишљања св. Јефрема Сирина)

Трагање за причом

У Лондону има преко педесет гробаља и у скоро сваком од њих налазе се и српски гробови. Прота Милун Костић је за протеклих десет година сваки тај гроб посетио, фотографисао и записао податке које је нашао. А потписник ових редова је урадио дјелић истог тог посла, за три мјесеца колико сам крајем 2007. године боравио у Лондону.

„Лондон је град у коме тренутно живи између тридесет и четрдесет хиљада Срба, а у Великој Британији нас је око осамдесет хиљада. Дакле, највећи број Срба који су у овој земљи живи у Лондону. Живе одавно, а неки и умиру по Божјој вољи. Већина њих су верници који редовно посећују цркву, али нису сви. Ипак, скоро сви се сахрањују по православним обичајима. Сваки постојећи српски гроб у Лондону посетио сам. Знам где се налазе и они који више немају ни крст ни хумку. Има Срба који су умрли са енглеским именима и као такви сахрањени. Пописујем све: имена, натписе, епитафе, казивања“ - каже протојереј ставрофор Милун Костић, старјешина СПЦ у храму Светог Саве у Лондону.

Како већ написах, боравећи у овом граду током сеп-

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

тембра, октобра и новембра ове године одлучио сам да и ја прикупим податке и обрадим за овај број Баштинара тему о сахрањивању Срба који су почели у већем броју досељавати у Лондон у другој половини 19. вијека. Поред података које сам сакупио обилазећи лондонска гробља (био сам у гробљу при Грансбери парку, па у Кенсал грину и чак у Бруквуду, многе гробове сам фотографисао онако, по властитом избору) замолио сам проту Милуна Костића, да ми исприча нешто од онога шта он зна о томе. Претходно сам телефоном разговарао с њим и добио пристанак на разговор. Одговорио ми је да сам управо нашао право саговорника за причу о тој теми и рекао ми када да дођем. Нестрпљиво сам се припремао.

стигао је и тај 26. новембар 2007. године. Ујутро сам се најавио два сата раније, око 9, а онда се потрудио да, иако јавним превозом, стигнем на вријеме. Договорено

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

је да дођем тачно у 11 часова. Нема смисла да закасим, мислио сам. Знам гдје је црква Светог Саве, у улици Ланкастер Роуд, био сам ту већ два пута аутом, али како доћи аутобусом? Ипак, без проблема сам стигао у ту улицу у непосредној близини цркве. Улица којом пролази аутобус број 70 зове се Ладброуке Роуд и сијече Ланкастер Роуд у близни наше богомоље. Чим сам ушао у двориште услиједио је позив кроз отворен прозор. Прота ме је чекао и објаснио како да стигнем на спрат у његову канцеларију.

Прота Милун Косић

Тај човјек ме одушевио, осим гостопримством, срдечношћу, знањем и елоквенцијом. Студирао је богословију и класичну филологију у Београду. Био је међу најбољим студентима. Богословију је завршио, филологију је морао прекинути јер је након женидбе рукоположен и отишао на парохијску службу у

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Аустралију, у Мелбурн. Овдје у Лондону је већ тридесет година, тачније од 31. маја 1977. године. Има троје дјеце. У Аустралији, у Мелбурну, рођени су Смиљка и Стеван, а трећа Милена је рођена у Лондону. Он, отац Милун рођен је у селу Биоска код Ужица 1946. године.

Рад за народ

Послије нашег упознавања испричао ми је о својој посјети Брчком ратне 1993. године када је ту боравио да би уручио донације дјечи погинулих бораца. Дао ми је на поклон књигу путописа у којој су и запажања о ондашњем Брчком.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Прота Милун већ десет година ради на сакупљању података за књигу „Српски гробови у лондонским гробљима“. Књига ће ускоро у штампу, а када буде готова прота ће је са свим прилозима поклонити Етнографском музеју у Београду.

„Ја са сваког споменика преписујем натписе, с граматичким и другим грешкама.

На гробу упокојеног генерала Вука (Мила) Арачића пише:

*Не шуми реко Мораво,
Ланишће село убаво.
Миле се сада одмара њојуи вијеза њрасџара!*

Васа Филиповић је сву своју заоставштину покљонио цркви, на његовом гробу пише:

*„Србин хумку у њуђини вије
јер слободе у Србији није!“*

И тако редом...

Прота је пописао све епитафе које је нашао.

У 2007. години је, према његовој евиденцији, у Лондону умрло и сахрањено по православном обреду 19, углавном старих, али било је и младих Срба.

У Бруквуду, удаљеном од Лондона око 40 миља, налази се српско гробље у које се сахрањује од 1985. године. У њему су једнообразни надгробни споменици. „Тако се лакше одржавају.“ - каже прота и додаје: „Земљиште за гробље је купљено у комплексу овог највећег гробља на острву. У истом кругу се налазе споменици јапанских студената који су ту сахрањени и њихова влада нам је захвална на чувању и одржавању тако да нам дају и финансијску

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

помоћ. У Токију је недавно била ТВ емисија о овом гробљу у трајању од 45 минута.“

У Бруквуду је сахрањен и доктор историјских наука Миодраг Пурковић, аутор више књига. Ту је и гроб проте Милоја Николића, који је претходник проте Милуна Костића. Затим генерала Чедомира и пуковника Бошка Станојловића. Бошко је носилац ордена британске империје, он се старао да се то гробље формира и међу првим је у њему сахрањен.

Највеће гробље у самом Лондону је Кенсал Грин. Ту је сахрањен и Слободан Јовановић који је недавно рехабилитован у Србији од актуелне власти. Тако да ће, вјероватно, његове кости ускоро бити пренесене у Београд. Већи дио једног дана провео сам у том гробљу

Улаз у гробље

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

настојећи да пронађем гроб Слободана Јовановића. Нашао сам гроб једног другог и знатно млађег Слободана Јовановића. На интернету сам пронашао да се Јовановићев гроб, прилично запуштен, налази у неком прикрајку православног дијела гробља и сасвим неупадљив. Очигледно.

Свијетли примјери

„Могло би се рећи да је сахрањивање Срба у Лондону почело од Другог светског рата, и пре тога је било али незнатно. Први који је у књизи лондонске парохије уписан је пилот Небојша Кујунџић. (Причу о томе је

Детаљ из гробља Бруквуд

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

прота објавио у београдским Књижевним новинама под насловом „У смрт за другог.“) Небојша Кујунџић је био студент у Лидсу и када је почео Други светски рат, када је Хитлер окупирао Београд, Небојша се није вратио у Србију, јавио се на службу у енглеску авијацију и постао пилот. Возио је ловац бомбардер Ланкастер. Било је то прве године рата 1941. Небојша Кујунџић је са још три друга летио из базе према Кембриџу, био је то маневар. Током лета изнад села Јакли авион се запалио и сви су могли на време да се спасе, али није било сигурно где би авион пао и какве последице би биле по становнике овог села. Зато је Небојша друговима рекао да скачу с падобранима а он ће да усмери авион ван насеља: „Ви искачите, а ја ћу да покушам да спасим село!“ Нажалост, Небојша је са авионом пао у један воћњак и изгорео, а његови другови Енглези су се, на срећу, спасили. Пре неколико година је обележена шездесета годишњица Небојшине погибије и енглески авијатичари су донели цвеће и венац на његов гроб.“

Било ми је мало чудно што се најчешће приликом сахрањивања одмах постави крст са натписом: In Loving Memory of ... – па слиједи име и презиме покојника. Прота Милун то коментарише овако: „Ми се не мешамо у то како породица жели да пише натписе на крстовима и споменицима. Не условљавамо ни језик ни писмо, то је њихова ствар. Битно је да се обавља православни обред и да су заступљени православни симболи. Чињеница је, ипак, да се најчешће касније, приликом постављања споменика, све испише српским језиком и ћирилицом, односно једним од два наша писма. Ми углавном остављамо родбини, ако постоји, на вољу како да уреди гробове.“

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

”У цркву долази већина овдашњих Срба, један мањи број не, али број оних који долазе стално се повећава. Услуге у вези с превозом, сахрањивањем и осталим потребама врше погребна предузећа. Наравно, осим енглеских ту постоје таква предузећа чији су власници и Срби. О њиховом ангажовању одлучује породица, односно родбина. Већина се сахрањује по православним обичајима, некима тијела односе у отаџбину, а неки се, ипак, спаљују овде. Спаљивање се врши само по одобрењу владике Доситеја. Ко жели пепео пренијети у отаџбину мора имати дозволу од владике. А сваки свештеник тражи од владике благослов пре кремације.” наглашава прота Милун.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Пејтар Васић***СРПСКИ ДИШЕ И МИРИШЕ**

У суботу, четрнаестог октобра 2007. године, посјетили смо гроб покојног Душана Кашића. Родом је из Далмације, село Житнић код Дрниша. Умро прољетос, у мају. Дошао је с пораженом краљевом војском. Четник са шеснаест година. Причао је да га је отац наговорио да иде у четнике. Скрасио се ту у Лондону и започео живот из почетка. Како ли му је било без родитеља, без иког свога?

Половина је октобра, лијеп лондонски дан, мало сунца мало облака који јуре, увијек у правцу запад–исток, као да један другог желе да претичу и то лијевом страном. Можда ће се зауставити на Ламаншу или на обалама Француске, а вјероватно ће да наставе пут и преко Душанове Далмације. Душанов гроб је у гробљу поред Гансбери парка. Прије улаза десно налази се католичка цркква, српска православна је прилично далеко. Гроб је сав у цвијећу. Засад је с пуно укуса уређен и ограђен дрвеном оградацом. У врху једноставни крст с латиничним натписом, енглеским језиком. Биће ту ускоро и велики мермерни споменик са сликом, српским језиком и ћириличним писмом.

Познавали смо Душана као породичног пријатеља. Волио је о славама и другим ријетким приликама, када се овдашњи Срби окупљају, да прича о свом првом доласку у родни крај. Душан се прије првог доласка у СФРЈ обратио тадашњој амбасади у Лондону да провјери може ли доћи у свој звичај. Добио је потврдан

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО**

одговор јер није био на Удбиној листи непожељних. Ништа нељудско није учинио. Први његов повратак у Далмацију био је 1967. године. Од тада је сваке године долазио с породицом у свој Житнић. Посљедњи пут, сјећа се његов старији син Петар, било је у лето 1991. године, када су по Хрватској биле барикаде и напади на касарне ЈНА.

Али да се вратимо на Душанов први долазак у завичај. Причао је о мјешавини туге и радости којом је био био обузет када је први пут прелазио границу тадашње СФРЈ, негдје у Словенији. Службеник који је погледао његове документе, прочитавши име и презиме у британском пасошу, гласно је прокоментарисао:

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

- Ово, име и остало ми личи на српски!

- Да! Да! Српски дише и мирише!

Одговором је онда и понављао послије безброј пута за живота покојни Душан Кашић.

Данас успомене на њега чува и о надгробним обиљежјима брине његова бројна породица: супруга Инга с којом Душан има четворо дјеце, два сина и двије кћерке. Сви живе у Лондону и сви су ожењени или удати за Србе. Засад њих троје има по двоје своје дјеце, а четврто Душаново дијете има троје дјеце. Значи, садашњих деветоро Душанове унучади наставља да српски дише и мирише у свом родном Лондону и (или) широм свијета.

Разговор с поводом

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Сѝара кућа у Пийерцима

Разговор с Драгицом Панић-Кашански, главним и одговорним уредником "Баштинара" водила Марица Лакић

Пред читаоцима ће се ових дана наћи 10. јубиларни број часописа "Баштинар". Сјећајте ли се тренушка кад се њед вама нашао први број Баштинара?

Први број Баштинара, гласила Удружења за његовање српског културно-историјског наслеђа Баштинар из Брчког, штапан је 15. јула 2003. године. У редакцији првог броја окупило се нас петоро: два Петра са својим прилозима, један Васић, а други Субашић, професор Ацо Николић као лектор, Драган Кашански као технички уредник и аутор насловне стране и корица, и ја у улози главног и одговорног уредника. Већ од другог броја и Ви сте нам се прикључили.

По садржају и формату часопис ће свакога ко има додира са етнолошким дисциплинама подсетити на Часопис Народно стваралаштво-Фолклор, лист Савеза Удружења фолклориста Југославије који је публикован у Београду од педесетих година 20. вијека, па до почетка деведесетих, док је СУФЈ постојао.

У првом броју смо дали програм рада Удружења Баштинар и објавили категоризацију чланства. Избором текста из Душановог законика и текста Здравка Антонића о наслеђу – баштини, настојали смо да укажемо на то да ми схватамо баштину и као индивидуално и као колективно наслеђе које добијамо од шире заједнице, матице којој припадамо као појединци. И шири заједница и биолошки преци остављају матери-

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

јална и духовна добра. И док се материјалног насљеђа можемо одрећи, генетског не можемо и да хоћемо. Насљеђе не мора увијек бити позитивно, оне може бити и негативно и у материјалној и у духовној области.

Као што се насљеђе може добити, може се и изгубити, па је и одговорност примаоца велика ако насљеђе прихвати, као што је и одговорност даваоца велика и огледа се кроз оно што је оставио.

Тренутак стварања увијек је посебан и уписује се у памћење као плод добра. Створити нешто што прије вас није постојало, а осјећали сте да недостаје, испуњава вас, остварује као човјека. А кад стварате заједно нешто што вам нико није дао у задатак, него је чин стварања изнудила сама потреба за њим, па кад још има више људи који се радују истом - то је емоција равна љубави. Или је љубав сама. Такви тренуци повезују људе. Срећни смо што десети пут заједно очекујемо ту радост.

Ой̑куд идеја да се њокрене њакав часо̑ис?

Кад смо одлучили да штампамо Баштинар, у Брчком није још било периодичног издаваштва. Само је Влада публиковала лист *Мос̑и* као своје гласило. Иако је Петар Васић уређивао тај лист, концепција је била таква да није осављала превише простора за стваралаштво Срба, као уосталом и за стваралаштво других народа брчанског краја. Још прије регистрације Удружења, 19. 12. 2002. године, приликом састављања статута, наметало се питање документовања културних збивања у вези са Србима. У то вријеме је мултиетничност у области културе била императив. Ми смо запазили да се етничност повезује са национализмом у његовом негативном значењу, а да се мултиет-

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ничност тумачи као оно у чему је национално и етничко непожељно, дакле као безличност, као нешто четврто. Јасно је да се етнос добија у наслеђе и да свако одрицање од онога што нам је дато не води добру. Лабуд може да се изјасни као патка, али је тада само ружно паче. Кад се развије и постане свјестан себе, кад види да има истих као што је он, постаје предиван лабуд. Мултиетничност у данашњем тренутку треба схватити веома озбиљно, као могућност да мноштво шарених мирисавих цвјетова чини лијепу ливаду, или као опасност да никад не ваљате јер нисте оно што јесу они који од вас траже да будете оно што нисте ви.

Морали смо да нађемо начина да остављемо траг о себи, о нашој култури, о људима који су поријеклом из Брчког, о расељеним становницима који су сада Брчаџи, о српским организацијама у Брчком, о дјелима знаменитих и непознатих Срба, о дјелима људи из других крајева који су на било који начин везани за Брчко, о стваралаштву, о умјетности, о књижевности. Да ових неколико година није излазио Баштинар, историограф би, прије појаве других часописа у Брчком могао да се запита: гдје су то били нестали Срби из Брчког на неколико година?

Поред тога, осјећала се неподношљива летаргија у српском националном бићу, посебно у Брчком. Распукнут ум између жала за дојучерашњим стањем и неприлагођености новом режиму у Дистрикту. Огромна подложност пропаганди која је резултирала посипањем пепелом по глави, осјећањем мање вриједности, осјећањем кривице. Ако би се неко "убацио на буџет", аутоцензуром се расрбљавао у јавности. Тако смо ми то видјели. Можда другима није тако изгледало, нама јесте. Хтјели смо да покажемо да постојимо, и да

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

подсјетимо на то да ми само стојимо у средини, иза нас су наши преци, а испред нас наша дјеца.

Како је Баштинар сѝрукѝурисан, каква је концепѝија?

То је зборник радова који обухвата различите текстове: оригиналне научне или стручне радове из области књижевности, театрологије, етнологије, етнокореологије, етномузикологије, историје; казивања и записе у виду грађе, репортаже, есеје, вијести, реферате... Врло широко жанровски. Такође, ту су и књижевна дјела – поезија и проза старих писаца, класика, садашњих стваралаца, оних афирмисаних и почетника, као и успјеси дјеце стваралаца

Ко чини редакцију?

Редакција часописа је малобројна, али више људи није ни потребно, ми лијепо успјевамо оно што наумимо. Сви су чланови Удружења. Редакција се није мијенала од 3. броја. Иста је као и у овом броју.

Ко су сарадници?

Стални сарадници су сами чланови редакције који пишу своје текстове и бирају текстове које сматрају вриједним, актуелним или незаобилазним за ову област. Такође, ту су повремени сарадници који имају списатељско искуство, као што су Душан Ристић, Живан Ђурић, затим сарадници по позиву попут Душана Дејанца, Мирка Трифковића, Цице Мијаиловић, Боре Ђурђевића, Марка Драганића, Небојше Пудара, Маре Симикић, Босе Стевић, Огњена Беговића. Објављивали смо њихове приче или текстови о догађајима који су се концепцијски уклапали у неки од бројева. Сарадници у

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

области науке су: др Бранко Брђанин, др Александар Ђурић, мр Лука Кеџман, Ивана Дабић, Сања Личина. И моји су текстови ту нашли своје мјесто. Жарко Миленић поред својих прича, бира за нас поезију других народа коју сам преводи. Петар Васић и Александар Николић објављују есеје, приче, приказе, осврте. Ненад Несторовић је писао о Височанима у више бројева. Објављивали смо и његову поезију. Многи пјесници су сарађивали с нама: Јованка Стојчиновић-Николић, Драгомир Загорац, Ранко и Стевка Прерадовић, Остоја Кисић, Саво Теодоровић, Нина Васић, Недељко Блажић. Вилијам Сомерс из Минесоте, пјесник и прозаиста који је био шеф управног тима Дистрикта 2001. и 2002, био је веома почастиован што смо објавили његову пјесму Св. Никола – црква у Витановићима на енглеском и српском. Пјесму је превела Тања Михајловић. Поезију награђиваних ученика нисмо изостављали. Тако су своје мјесто у нашем часопису нашли: Јована Миловац, Симо Ристанић, Дарија Кашански, Маријана Никић, Слађана Поповић, Маја Гаврић... Много је имена наших сарадника. Ако их нисам сада споменула, одужићу им се на лијеп начин. У једном од наредних бројева појавиће се библиографија објављених радова у ових десет часописа.

Мноштво је радова и сарадника који још нису стигли на ред за објављивање.

Коме је часопис намијењен?

Часопис је намијењен прије свега неком имагинарном читаоцу из будућности. Њему (или њој) ми хоћемо да кажемо да смо овдје живјели и стварали. Данас га могу читати и користити сви који то нађу за сходно: стучњаци и ученици да нешто сазнају и искористе покоји податак,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

новинари да се инспиришу, старци за разбистригу, дјеца да гледају на сликама своје другове, маме, тате, комшије, себе. Користи га свако ко хоће да сазна нешто више о култури Срба.

Постоје ли сталне рубрике?

Часопис има седам сталних рубрика:

- О ПОИМАЊУ БАШТИНЕ И УДРУЖЕЊУ БАШТИНАР;
- ИЗ НАЦИОНАЛНЕ РИЗНИЦЕ;
- КАЗИВАЊА И ЗАПИСИ (ГРАЂА);
- РАЗГОВОР С ПОВОДОМ;
- ПОЕЗИЈА И ПРОЗА;
- ЗАНИМЉИВОСТИ;
- АКТИВНОСТИ БАШТИНАРА - АЛБУМ.

Да ли се часопис концепцијски мијењао и од чега то зависи?

Од четвртог броја смо, на Вашу иницијативу, увели рубрику **Разговор с поводом**. Повод је био стицање титule доктора нашег младог суграђанина Александра Ђурића. Тако добра идеја одмах је била прихваћена. После су ишли разговори са Стеваном Стевићем повод промоције његове књиге, па са Здравком Мићановићем, дизајнером који живи и ради у Београду, а човјек је из наших крајева. Па разговор са Биљаном Спасић поводом промоције њене књиге *Зашио Срби нестјају?* Разговарало се и са Десанком Тракиловић поводом великог концерта посвећеног Моцаровој години у Брчком.

Од 4. броја је уведена и рубрика **Занимљивости** у коју сам ставила све оне текстове лакшег садржаја које ми је било жао да одбацам, а који суштински не припадају ни

једној постојећој рубрици. Добра идеја и разложно објашњење су једини услов да се уведе нова рубрика.

Какви су њланови, да ли ће часопис бићи превођен, да ли ће се наћи на Интернету?

Да, биће превођени одабрани текстови. Направићемо избор из претходних десет часописа и издати посебно издање српско-енглеско намијењено популаризовању нашег рада у иностранству. Од 11. броја ћемо такође, сажетке одабраних радова објављивати на енглеском, њемачком или ко зна којем још језику. На Интернету постоји наша страница. Досад је била www.bastinar.com, па нисмо баш били задовољни мјестом у мрежи, па смо се одлучили за промјену, те смо сада www.bastinar.org. Надамо се да ће нас лакше налазити и лакше читати. Треба више да се посветимо тој врсти презентације.

Сви њланови зависе од финансијских могућности. Како се финансирају?

Лако. Наши су програми добри, ми своје сараднике поштујемо, новац Удружења трошимо искључиво на програме, никад га не трошимо превише да би нас то кочило у реализацији планираног. Планирамо разумно, обраћамо се одговарајућим органима који финансирају оваква удружења. У прошлој години су нас, поред прилога чланства и донатора помогли: Скупштина Брчко дистрикта, Одјељење за привредни развој, спорт и културу Владе Брчко дистрикта, Одјељење за стручне и административне послове Владе Брчко дистрикта, Министарство за образовање и културу Владе Републике Српске, Градска управа за културу Нови Сад, Академија за слободне студије Нови Сад, Камерно позориште музике

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО**

Огледало, Нови Сад, Музиколошко друштво Републике Српске Бања Лука, Музиколошко друштво Федерације БиХ Сарајево, Интернационално музиколошко друштво Инсбрук, Дом културе Брчко, Омладински центар Брчко. Али, да се разумијемо, ми финансијском помоћи сматрамо и то кад нам нека организација обезбиједи оно што нам треба, а ми то не морамо да платимо, нпр. путне трошкове за долазак научника, уређивање и техничку припрему зборника радова за симпозијум, путне трошкове полазника Омладинског кампа Огледало које недостаје, ручак за госте, пиће за госте, уступи нам простор без надокнаде. Ове године смо се обраћали Министарству за туризам и трговину РС, па видјећемо. Удружење окупља оне који знају да живе и раде и с пуно и с мало. Прилагођавамо се оном што нам околности налажу.

Како комуницирајте с читаоцима?

Часопис сам себи крчи пут до читалаца. Читаоци налазе нас. Часопис шаљемо Националној и универзитетској библиотеци у Сарајеву и ником више. Ако неко тражи пошаљемо. Подијелимо бројеве сарадницима, они даље поклањају коме желе. Штапамо 500 примјерака и то нам је мало. Свако ко прочита један број жели да има комплет. У Брчком смо доскора били једина периодична публикација на ћирилици. Иако никоме нисмо послали, часопис је стигао у Србију, Хрватску, Швајцарску, Канаду, Њемачку, Шкотску, Енглеску, Аустралију, Шведску... Путује као добра пјесма којој не треба реклама, и налази пут до срца читалаца.

Шта за Вас значи овај часопис?

То је одуживање дуга дједи, мојој и свој другој дједи. Не стигне човјек све да каже, зато треба да пише, па ће се казано некад прочитати. То је и мој дуг струци. У вријеме кад је часопис покренут није било баш много могућности да се објављују радови из области фолклористике. Нема их много ни данас. Срећна сам што на неки начин чувамо ћирилицу.

Како успијевате да радите толико послова истовремено и тако квалитетно?

О, хвала пријатељице моја. Истина је да возим на више колосијека, али то је судбина сваке жене. Кад би у јавности излазило колико послова жена уради у току једног дана, то би људе плашило. Квалитету се мора тежити, то сам научила од својих учитеља који су били изврсни васпитачи. Има и данас таквих педагога, којима је важније да будеш добар човјек, него да ли си неку информацију примио данас или сутра.

Увијек мислим да нисам довољно добро нешто урадила. Било шта да радим. Али, срећом постоје записи. Па кад касније погледам како то што сам радила изгледа, па и не буде лоше.

Чег се не одрицете?

Правде, истине, искреног пријатељства.

Шта бисте поручили читаоцима Баштинара, женама ствароцима, онима који живе и стварају у провинцији.

Провинција или Париз. Свеједно је то. Важно је чему ти душа тежи. Да ли си спреман да учиш, да ли си спре-

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

ман да оно што знаш подијелиш са осталима, да саслушаш различита мишљења, да креативно дискутујеш, да чујеш критику пројатеља на свој рачун. И у провинцији може да живи космички дух, дух који тежи узвишеном и који уважава друге људе и разликује зло од добра, као што и у метрополи може да живи провинцијски дух, онај који је склон незамјерању, притворништву, лагаријама, неискреностима, потчињавању других, омаловажавању туђег рада, крађи туђих дјела и разним другим неплодним работама. Стваралаштво је дрво које роди. Женама није лако, не само да нису привилеговане, него нису чак ни равноправне. Жене су остале без својих мушкараца, што је жалосно. Међу мушком популацијом све је мање мушкараца у оном витешком смислу. Провинцијски мушкарци се плаше креативних жена, па им се обраћају као да су на бојном пољу. Очекују борбу. На рачун жена стваралаца пролазе жене које су супруге, мајке, сестре, љубавнице, комшинице *неког мушкарца*. Али, паметну и праву жену то не треба да плаши, као ни паметног и правог мушкарца. Сви се ми на крају сврставамо у људе и нељуде. Важно је бити човјек, схватити да је живот све што те снађе, имати своја замишљена општа правила и ићи напријед, напријед, и кад вас врате сто година назад, опет само напријед.

Поезија и проза

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Јабланица, село на Мајевици

Пољед у њрошлостѝ

Доменѝијан (око 1210 – ѝослије 1264)

Отачаство светог Симеона Немање
(Одломак из *Оѝачасѝво ѝреѝворише у ѝусѝоии*)

Кад иноплеменици дођоше
отачаство светог Симеона Немање
уистину претворише у пустош,
и оно што је сабрао преподобни
са свих страна разграбише.
Једни од оружја падоше,
други у ропство одведени бише.
Једне од свега имања обнажише
и сиромаштву телесном предадоше.
И Божјом помоћу
кад су временом ти потребљени,
и кад су минули,
после њих дође други иноплеменик,
звани глад,
гори од тих који су прошли,
и створи други свој плен,
већи од првог,
сасвим не жалећи род наш,
без стрела стрељајући,
и без копља бодући,
и без мача секући,
и без палице убијајући,
и просто рећи без ногу гонећи,
и без руку узимајући,
и без ножа кољући,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

и без свега оружја ходећи,
и толико трупља полагајући мртва...

.....

сва земља наша пуна беше мртваца:
и дворишта пуна, и куће пуне,
и путеви пуни, и распућа пуна.
И за грехове наше погребатељи
не могу да их погребу,
сем што их у житне рупе
једва смештаху.

*Из књиџе
"Песници о Србији"
Патриотски декламајор,
Нови Сад, 1995.*

Садашњоси

Проша сшаврофор Бранко Ђурић

Кад иконе плачу

Побјегла љубав из човјека
све у журби и све чека
заборавио брат брата
голема туга, расута јата.

Прокисла вода у извор бјежи
заклетва слободи човјек у мрежи
напарложио ријеку накот муља
злато на руци, а нигдје жуља.

Оћелавила брижна глава
зарђало ордење а круна пала
јуначка прса стидљиво дишу
оловке без срца књиге пишу.

И све је, све је чудно тако
човјек се смије гдје је некад плако
уселио себе човјек у друге
лажни господари, само је сиротиња иста и слуге.

Дворци до неба стилови разни
ал' студен у њима и плачу празни
побјег'о осмјех у пусти бездан
забринут човјек остао сам.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Ни сузе у оку нема више
а дубоко у души падају кише
награде болесне, здравује казна
људи богати, а срца празна.

Село би да буде град, а град село
с осмјехом у грчу цвијеће заспало
несрећни - срећни, а срећни плачу
очудило вријеме кад иконе плачу.

Боса Сивевић

Без циља и наде ми смо само мјерачи времена

Тихо шапуће октобарска ноћ. Ноћ је тмурна, тужна и дуга... дуга. Да ли се претворила у бескрај, да ли ће ка-
заљке на зидном сату откуцати зору?

Шапат јењава и губи се у даљини, густој јесењој сумаглици, која ромиња и кваси далеке друмове без пут-
ника. Ако се неко запутио негдје, онда су то силуете без правца и циља. Несаница, тешки снови недосањани снови их натјераше да путују, да иду, иду... Превалили су педесете. Многе од њих су биле празне, дуге и тешке и оставиле су ожилке на бескрајној чистоћи узавреле младости. Нису дале напријед, као да су се уротиле силне препреке. Сада су остала само нејака старачка плећа, која су се повиновала зубу времена. Ништа више неће започети, остаће само мјерачи времена.

Јесен у души буди зору и тужну октобарску ноћ баца у прошлост. Сивило душе, сивило собе и сивило магле, све тече у такту срца. Крв не жури набреклим венама, нити сок у пожутјелом листу. Огроман стољетни храст је и сам мјерач времена. Опирао се недаћама, које су насртале на њега, људским законима одолио је, али природном ритму и дан данас не одолијева. Када октобар својом златном бојом обуче његову крошњу, он преда битку. А тек новембар...? Новембар исцрпи посљедњу младост из његовог листа. Ево, на читавом горостасу направише пустош. Посљедњи најупорнији лист ће свом храсту испричати посљедњу тужну причу, а онда ће завршити под блатњавим ципелама бахатих

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

пролазника. Да ли ће ико, осим мене, размишљати о његовој судбини? Дрвореди се нижу дуж улице, до саме обале Саве. Устајем и посматрам их кроз прозорско стакло, једини поглед у даљину. Да ли је то прозор у будућност? Мој видокруг, све ужи, завршава се једном тачком оскудног хоризонта. Да ли је моје гледање сувише уско, можда омеђено дјетињством, какво ми дароваше? Колорит је само мени знан и била би то оригинална слика једне јесени.

Да би прича била вјернија, не би прећутала ни другу страну. Нуде се мени румене, сочне јабуке ту на дохват руке. Кукавички их је одбити и не окусити њихову сласт, али шта онда с недовршених четрнаест година? Ријека тихо и нечујно жубори и носи дане, и носи ноћи. У мору њених прича, не воле људи њену боју, него њену сврху. Шеталиштем поред Све, кроз кишу обавеза и послова, тражим себе у времену. Налазим циљ, надам се...

*Боса Сивевић***Љубав за читав један свијет**

Памтим помијешане мирисе и кишу, мисли и осјећања.

Пишем све што видим и чујем. Да ли је ово мисао, моје сјећање или осјећање, или можда моја конструкција? Можда овог момента моја душа губи мир, јер мир је само у недужности и невиности и само у срцу стоји. Ова поставка је мој бедем који ме штити од сламања.

Да ли ћете ову дилему схватити као алегоријску поруку? Мисао је параболична слика у којој је силовита једнозначност. И снови имају свој живот. Док смо будни, имамо један свијет, а кад сањамо о вољенима, свако, у сну и на јави, има своју звијезду или коб. Не разумијем, да ли мислимо да бисмо вољели или.....? чему служи тринаест милијарди неурона у кори великог мозга? Да ли за позориште туге, сатанско уживање или, да бисмо изгубили своје људско обличје.

Иако сад не мислим, осјећам да волим. Ово је умјесто свих оних ријечи, које су у мени зачете, а неизречене. Ово је плод физичких висина и судбинске законитости, плод љубави за читав један свијет.

Да ли је срећа узимање или давање?

Да ли и онда када дајемо, управо и узимамо? То је предмет мисаоних сфера или... Није важно како мислиш. Мисли ти читају само добро упућени у тебе. Читају и гледају кроз тебе, суде, праштају, мрзе или воле. При томе, не мисле, јер не могу сви и увијек мислити. Често је непомирљива теорија о лику и човјеку. Једни могу мислити, а други вољети. Они који мање мисле, а много

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

воле у дослуху су са собом, са етиком човјечности, и управо та структурална узајамност је дио мене, мог идентитета и одговора на вјечито питање: О, колика је чар вољети?

Између разума и осјећања је само један степен. Ако га прескочиш данас, сутра си већ закаснио ако је у интересу љубави, мисао ће ућутати и заувјек ће под плаштом љепоте ћутати тај контрастни карактеролошки мир. Тврдим да сви који другачије мисле, а приоритет им је да мисле, нису довољни да много воле. Нашироко оазе људске празнине и писаних догми.

Тај универзални метар је елеменат негативне одређености љепоте.

Љубав је идиличан сјај његових очију, очију мајке, оца и свих који су дио мене, који су ми се чујно усјекли у мозак и срце. Пред њима, с њима и због њих ја постојим и волим. Пред искром његовог ока не могу мислити и могу бескрајно вољети. И на крају: Нека мисао некад ућути пред човјеком, који може и зна вољети. То је моја девиза и нека ми се суди због ње.

*Александар Николић***Београдски дневник 1992.**

Понедјељак, 17. август 1992.

*„Чувајте се понедељка...“
(И. Андрић)*

Било је пријатно мирно досадно љетно поподне. Мислио сам како је ово посљедњи дан љета. Освјежило. Има доста опалог лишћа. Љетна суша је учинила своје. По тротоарима вјетар носи лишће и неке бобице, црвене као крв. Пуно је растиња. Зеленила по Новом Београду. Изађем на Булевар Е. Кардеља, пођем према кеју. Поглед низ улицу Маршала Тита према кули Сибињанина Јанка, симболу старог Земуна.

У том контексту напуштености и усамљености размишљао о јучерашњем дану.

Е. М. Занимљив случај. Занимљива судбина. Чуо сам музику. Звоно. Нема звона. Не ради. Куцао сам на вратима. Нема одговора. Куцао опет. Неколико пута. Ослушкивао. Увијек се зна ако некога има у кући. Најзад се огласи. Мирно домаћински. Био је обрадован, изненађен, помало затечен. Али пошто сам ја одмах прешао на разговор о књигама (на столу је лежало неколико књига и ја сам их узимао у руке, прелиставао) мало се прибрао, отпочео разговор. Причао о себи, о жени с којом се разишао, дјетету, о Бањој Луци.

Стан је сав у нереду, али одличан.

Дало би се средити.

Када смо изашли, стан је остао откључан. Каже: Ако закључам, они ће обити стан. Причао је о станарима,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

комшијама, како желе да га се отарасе. Прича о мачки која је појела свога газду. Бизарна.

Изашли смо на улицу и кренули према аутобуској станици. Купио је опушке по улици. Смијао се луђачки. Застајкивао. Признаје да је полудио али сада тврди да је изашао из кризе.

Поменуо сам му Станка Перуничиха. Рекао је да му Станко сада више не треба. Јер је разријешо свој проблем и своју ситуацију.

Причао о свом ментору. Амбивалентно. Као научника и универзитетског професора – осјетио сам – не цијени га превише. Као човјека који му је помогао у кризи – цијени га веома. Добро ми је помогао – каже. Е. М. је једна трагична фигура. Пропала каријера, отишла у вјетар.

Уторак, 18. август '92.

Обилазио књижаре, киоске, да нађем лијепу честитку. У Београду, као и у Брчком, то је велики проблем. Чак ми се чини да је у Брчком било више слуха за такве ствари него у Београду.

Заостале установе, поште, књижаре, трговине. У Београду је остао талог који се лијепо снашао. Али га и опустошио, девастирао. Није га могао развијати. Било ми је лоше последице ове шетње. У једном тренутку све ми се *савједило*. Нисам видио тог примитивца *сиреде*, с лица. Ако такви уопште имају лице. Видио сам га с леђа. То је примјерак оних који су ми *ујебали* живот.

Криза је трајала и кад сам сјео на клупу пред „Москвом“ (код Теразијске чесме). Видио сам М. М. Филозофа. Уморан, сломљен човјек. Тужни интелекту-

алац, изгубљен у свемиру. Скроман.

Повијен. Запуштен, немарно одјевен (панталоне неиспеглане, жена га очигледно занемарује, не воли, не поштује).

Пролази том великом људском прометницом, ко зна куда жури, у министарство, на сједницу? Врео августовски, тропски дан на Теразијама. У Призренској топлотни удар. Подне.

Поподне мирно.

Телефонска линија с Босном још у прекиду (од четвртка). Каписода одлази (у Црну Гору). Предсједник одлази, проблем власти у кућном савјету остаје.

Сриједа, 19. август 1992.

Најприје смо ишли на аутобуску станицу. Ту је увијек пуно Брчака, избјеглица. Сваки дан сачекују аутобус из Брчког. Ту сусрећемо М. Д. – бјегунца јачег од смрти који нити стари нити се мијења. Вјечити омладинац, скојевац. Непролазан и вјечан. Учинио шта је учинио и сад чека Божји суд. Људи се не боји али сам видио да се боји Бога.

Пита када ћемо се вратити.

- Кад Бог одреди- одговорио сам.

Он се тргнуо, стресао. Тако јак, а тако слаб, рањив. Све је људско исувише рањиво. Успио сам да га уздрмам.

Чуо сам ову причу о М. Д. Када се као партизан вратио из рата сазнао је да су му родитеље убиле неке комшије. Не сачекавши суд, сам им је пресудио. То је, углавном, врло штура прича о М. Д.

По највећој врелини најврелијег дана у пустињском

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

августовском Новом Београду пуно је пијеска и спржене траве.

Истина, око репрезентативне зграде Енергопројекта, пршти вода из распршивача подсећајући на херојска времена с почетка шездесетих, када је пред новом зградом СИВ-а даноноћно прскала вода из фонтане, а по травњацима тек озелењелим допирао дах свјежине. Тада се пустиња претварала у оазу, обећавала живот. „Август у Београду“ пјевао је Душан Ј. Јакшић. Сада, изгледа као права пустиња.

Одвезли смо се аутобусом 73 до раскрснице према Блоку 45 и Блоку 71. Па одатле двије станице пјешнице. Ана нас је чекала пред зградом. С њом је била и њена комшиница, коју смо раније упознали.

Ана је причала како је Шоле умро. Слушали смо и видио сам како је Ката реаговала. Синоћ када смо се вратили, рекла је како Шолета треба сматрати сретником. Умро је у својој кући, у свом кревету, на рукама своје жене. Ана га је окупала, спремила. Ана је лијепо, људски испричала своју жал, одсликавајући свој проšli и свој будући, удовички живот. И несигурност, страх од самоће и болести, старости, од извјесности старачког дома, од егзистенцијалне језе, жалбе на дјецу.

Ана каже како ју је Шоле заштићивао; био је гурман, волио је да добро поједе и попије (волио је добру капљицу).

Каже: „Ето, ја не знам ни лубеницу да купим. Све је то Шоле радио.“

Тако је изгледала Анина прича. Вратио сам се из посјете веома потресен. Мислио сам о старим родитељима у Брчком, као да сам их издао. Иако Ката каже да немам разлога да се тако осјећам, веома сам уздрман, бомбардован непријатним вијестима, не чујем ништа лијепо.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Ових дана чуо сам за В. смрт. Наводно саобраћајка. Био је млад, неискусан, поштен. Није могао опстати (такав на таквом мјесту) у условима вучјих закона рата.

Данас ћемо имати сусрет са Шаном. Она је такође у Београду. Јуче је звала телефоном. Ката има интуицију. Можда бољу, другачију него ја, можда праву. Њој треба препустити нека води практичне животне ствари (као што и води). Сада ваља поћи у Црвени крст.

Четири поподне.

У Црвеном крсту добили пакет. Мало се почастили. Конзерве из Данске, риба из Ирске, сир из Шведске, шећер из Норвешке, сапун из Холандије, детерџент из Енглеске, ваљда има нешто и из Њемачке. Живјела Еуропа, еуропска економска заједница, уље из Француске.

Разговор са Остојом

Читао ми одломак из нове драме за дјецу. Разговарали о проблематици компоновања. Читали пјесму Љубише Јоцића, најбоља пјесма о Револуцији, у којој Јоцић није учествовао. Сакрио се у лудницу. (Прогласио се лудим.) Био је један из партијске тројке (партијске ћелије). Двојица су ухваћена. Он се склонио у лудницу. Послије рата написао збирку пјесама „Курир на прозору“. Завршни стих те збирке: „Ја сам своје платио.“ Занимљива литерарна судбина тај Јоцић. Такође занимљива литерарна судбина Тодор Манојловић (кућни затвор у Зрењанину). Радован Зоговић (кућни затвор у Београду). А био је комесар за културу у ери соцреализма. (Збирка пјесама „Пркосне строфе“) Под директним утицајем Мајаковског.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Читам поново Доктора Фаустуса. Читао сам ту књигу Т. Мана негдје 1966. са другачијим оптерећењем. Сада знам: та књига је потпуно одредила мене и мој живот и моју свијест. Све се поклопило. Помислио сам: то је посљедње дјело које читам. Као своју судбину. Адријан Л. је завршио живот управо у мојим годинама. То више нису Шекспирове године. Ја сам мало измакао. Који мјесец, коју годину.

Пољед у будућносї – сїваралашїво младих

Немања Лазукић

ТРЕМА, ПРВИ АПЛАУЗ И ОСТАЛО

Трећи фестивал забавне музике „Дјечја машта може свашта“ у Брчком донио ми је велику радост. Наставница музичког Мирсада ме је предложила за аудицију за избор извођача забавне музике на овогодишњем фестивалу. Прижељкивао сам успјех као и на претходним аудицијама али и стрепио. Сала Дома културе пуна је дјеце из свих основних школа. Велика је конкуренција. Аудиција почиње и једно по једно излазимо пред великог умјетника Јована Адамова. Дође ред и на мене. Трема ме је обузела, али жеља да прођем је надјачала. Звук клавира ме је покренуо. Почињем рефрен прошлогодишње побједничке пјесме. Чика Адамов ме пажљиво слуша. Ја задовољан како сам отпјевао а чини ми се и он. Издвоји ме у групу која ће добити још једну шансу. Опет радост и стрепња, та вјерна пратиља свих жеља на путу до остварења циља. Сала се празни, дјеца која нису прошла одлазе. Остаје нас тридесетак. Још један покушај, а с њим и неописива срећа. Добијам текст и матрицу. ПРОШАО САМ! Срећи и узбуђењу краја нема. Пригрлио сам текст и CD. Трчим мами на посао јер не могу чекати сам код куће да дође. Срећу морам подијелити с неким. Кажу да срећа подијељена с неким упола је већа. И заиста огрмна срећа на нашим лицима, загрљај, сузе радоснице. Е

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

сад могу кући. Зовем другаре да и њих обрадујем. Слушам пјесму коју сам добио. Одлична је, свиђа ми се. Вјерујем да сам комшијама и био бучан, али не марим много. Звуци „Музичке школе“ разлијежу се мојим станом. Пјевам и ја. Сваки дан вјежбам. Неки ми тонови задају муке, али бодри ме мама: „Можеш ти то, полако немој бити нестрпљив“. И заиста могу, схватио сам и ја. Без грешке, баш онако како и треба, пјевам добијену пјесму. Одлазимо у Нови Сад на снимање. Сама помисао да ћу бити у музичком студију изазива велику радост. О томе сам могао само да маштам, и маштао сам, да будем искрен. Умор од ишчекивања да ћу бити у музичком студију је надвладила срећа. „Сан или јава“, питам се. Ипак је стварност. Почињем пјевати. „Браво!“ „Одлично!“ „Хајде још једном.“ „Ма нема потребе“, говорили су музички радници у студију. Сви смо срећни и задовољни, Ладо, Марина, Адамов, моји родитељи. Све је готово. Видимо се у Брчком на фестивалу.

Дан по дан и дође 6. март, дан одржавања фестивала. Чика Миња Субота води програм. Најављује композицију под редним бројем пет и изговара моје име. Излазим на сцену. Први пут сам пред толиком публиком. У првом реду сједе чланови жирија и пажљиво слушају. Музика креће и ја почињем. Аплаузи публике, фото-апарати, камере. Доживљај неописив. Како је лако пјевачима, мислио сам некад. Сад ипак видим како им је. Није лако али је занимљиво, узбудљиво, забавно. Пјесма по пјесма ниже се до краја. Свака љепша од сваке или ми се само чини. Након свих шеснаест композиција наста мало затишје за нас учеснике

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

док су на сцену излазили учесници ревијалног дијела. Иза бине су учесници такмичари, игра, смијех, али сви вјероватно прижељкујемо покоју награду. Желим и ја, сигуран сам у себе, али никад се не зна. Музика стаде. Излази предсједник жирија и проглашава награђене. Одједном зачух и своје име. Немања Лазукић, награда за најбољег солисту. Сјајни пехар сам чврсто стегао јер су се дланови знојили. Новинарка с микрофоном ми прилази, а ја од среће немам ријечи, мада ми кажу да сам причалица. Шта је сад? Наставници ме почесто опомињу да не причам на часовима а сад ни ријечи. „Пресрећан сам“, оте ми се једино из грла. Довољно, схвати и новинарка и оде. Другари, наставници, родитељи, сви честитају. Одлазим кући и остављам своју прву али надам се не и посљедњу награду на највидније мјесто у својој соби на којем и сада стоји.

Овај фестивал ми је ову годину учинио заиста срећном и успјешном. Захваљујући овом успјеху организатори „Ђурђевданског фестивала“ су ме позвали да учествујем на свечаности на „Тргу Крајине“ што је за мене такође био неописив доживљај. Након тога услиједио је позив за учешће на дјечјем фестивалу „Тин“ у Доњем Милановцу на којем сам добио награду за најбољег страног солисту, мада се ја тамо никако нисам осјећао странцем. Још једна је награда у мојим рукама, велика енциклопедија „Ђердап“. Срећа је неописива, али највећа награда сваког фестивала су дружење и нова познанства. Вожња до Доњег Милановца, купање у Дунаву, базену хотела, Сребрном језеру, љепота природе, ширина Дунава

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

и Ђердапа је обогатила свеукупан доживљај. Одлазим кући презадовољан успјехом и свим што сам доживио. Али затишје је кратко трајало и узбуђења су нова на помолу. На телевизији се рекламира нови фестивал „Први аплауз“ у Бањалуци, за узраст од 12 до 16 година. Волио бих и тамо, али, не знам, па бићу најмлађи учесник. Вријеме је годишњих одмора, хоћу на море. Ма доста је за ову годину. Али ипак жеља за фестивалом је већа. Чика Адамов зове: „Имам дивну пјесму, зове се „Шмекер“, таман за тебе.“ Допада се и мени, нема шта. Стижем у Нови Сад у 12 часова и до 16 све готово, научио текст, мелодију, снимиио пјесму. „Свака част“, бодре ме сви.

Дође 27. јули, дивно вече на тврђави „Кастел“. Први пут сам овдје. Простор као створен за овакве манифестације. Овдје сам много опуштенији. Важно је учествовати. Ове године је доста награда. Учесници су из цијеле БиХ. Сви су старији од мене. Тражим себи разлоге уколико не добијем никакву награду. Мој наступ и интерпретација нимало не заостају за њиховим што су доказали и аплаузи публике и гласови жирија. Не знам да ли по заслужи или неком чудном игром жирија, али су највише награда освојили Бањалучани. Ја заврших на деветом мјесту. Задовољан наступом, интерпретацијом, дружењем, али искрено не и пласманом. Мислим да је моја пјесма одлична. Будућност је преда мном и надам се да ћу и даље одлазити на музичке фестивале.

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО**

Једног поподнева, када сам се вратио из школе, мама ми је рекла да ме је тета Драгица Кашански позвала да идем на "Радост Европе". На почетку ми ништа није било јасно. Мама ми је објаснила да се та манифестација одржава већ тридесет други пут у Београду, те да долазе дјеца из двадесет двије земље Европе и Кине. Дјеца из Брчког ће ове године представљати Босну и Херцеговину. Дружићемо се, пјевати, а што је најљепше од свега упознати дјецу из многобројних европских земаља. Сазнао сам да ћемо бити смјештени у породицама, што је у мени будило једну дозу стрепње. Наш домаћин ће бити Основна школа "Васа Чарапић" у Белом Поточу покрај Београда. Искрено, имао сам доста антипатија према томе иако би овакву прилику свако дијете једва чекало. Али временом је и то нестало. Остало је још неколико дана до поласка у Београд. Стрепња и радост истовремено ме обузимају. Коначно дође и тај дан, ујутро 1. 10. кренули смо за Београд. С обзиром да су у нашој екипи била дјеца из разних школа с подручја Брчког, у току путовања смо се још боље међусобно упознали. Прије самог доласка у Бели Поток добили смо водича, тета - Маријану која је иначе глумица у дјечјем позоришту, због чега нам је била посебно занимљива. Док смо се возили кроз Бели Поток, ја сам само размишљао о томе какав ће бити мој домаћин, једва чекам да га упознам, али дубоко у себи још увијек стрепим. И најзад, након четири сата путовања дошли смо пред школу гдје нас је дочекало много дјеце. Убрзо је свако добио свог домаћина. Мене је примио дјечак Александар, Ацо. Током дружења схватили смо да

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

имамо углавном слична интересовања, те карактер. Ацо живи у мјесту Зуце, 4 км удаљеном од Белог Потока. У њему је било смјештено још неколико Брчака, тако да смо се међусобно дружили.

Сутрадан смо били учесници великог маскенбала који се кретао Кнез Михаиловом улицом за вријеме којег нам је било посебно интересантно упознавање са једном Кинескињом, ИН ЦИН ЦИН која је дошла из далеког Шангаја. Из свечане поворке су одјекивали повици имена земаља из којих су дјеца долазила. Чини ми се да смо ми били најгласнији и да се име наше земље најјаче чуло. На Канли кули је за нас био припремљен музички програм. Били смо уморни, али и задовољни оним што смо видјели. Други дан смо ишли на Политехничку академију на Новом Београду гдје су наступила дјеца Италије, Словачке, Пољске. Мој друг Фатмир је пјевао пјесму "Не брини", Славица пјесму "Мјау сквик ав, ав, ав", Тамара и Славица "Бумбар и бубамара", Стефан и Дарија "И ми смо свијет", а затим и ја пјесму "Музичка школа". Одлично смо се забавили и добили велики аплауз. На повратку кући речено нам је да имамо наступ у школи наших домаћина. У просторији предвиђеној за приредбе прво смо ми извели програм. Били смо веома задовољни својим наступом, а очигледно и домаћини, што су доказали великим и громогласним аплаузом. Након тога услиједио је разноврстан програм домаћина које смо такође поздравили заслуженим аплаузом.

И најзад дошао је дуго очекивани дан, наступ у великом Сава центру. Одвели су нас у просторију у којој ћемо боравити док не изађемо на сцену. Када

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

смо дошли на прву пробу били смо зачуђени величином и љепотом Сава центра. Дуге пробе уз краће паузе веома су нас исцрпили, али иако уморни, једва чекамо да изађемо пред публику. Гледаоци су полако улазили и за неколико минута велика дворана је била пуна. Програм почиње. Земља по земља се представљала и дође ред на нас. Радосни отишли смо на сцену по упутствима која смо добили од тета Драгице и Маријане. Почела је наша пјесма, сви весели скачемо и играмо, заборављамо да смо ту већ неколико сати. Добили смо велику подршку публике, и мислим да је наступ био такмичарског типа да бисмо се високо пласирали. Вратили смо се на своја мјеста задовољни. Комплетна наша делегација нам је честитала и рекли да смо били одлични.

Посљедњи дан дружења с дјецом Европе био је на Ади Циганлији. Забављали смо се играјући кошарку, одбојку и фудбал, а на крају смо имали возњу возићем око цијеле Аде Циганлије. На лицима свих нас само израз среће и задовољства. Схватио сам да ова манифестација заиста с правом носи име „Радост Европе.“

Дошао је дан када смо се морали растати од својих домаћина, мада то нико од нас није желио. Сви смо били у сузама, али смо морали да кренемо. Наставници нас тјеше, али сузе је тешко зауставити. Да би нас орасположили одвели су нас у београдски зоолошки врт. Иако смо углавном сви били у зоолошком врту, сваки нови сусрет с многобројним животињама је посебан доживљај. То је уједно била и прилика да многи од нас добију кућног љубимца, тако да је у повратку с нама у

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

аутобусу било много животињица које су нам уљепшале ово путовање. У Брчком су нас дочекали родитељи којих смо се много зажељели. Не знамо да ли смо срећнији што смо у загрљају својих најдражих или тужнији што се „Радост Европе“ завршила. Једва чекамо мјесец мај када ћемо угостити наше домаћине и приуштити им бар дио атмосфере „Радости Европе.“

Захвалан сам свима који су ми ово незаборавно дружење омогућили, а другарство стечено на овој манифестацији ћу његовати цијелог живота.

Из поезије других народа

Кате Јовановска је рођена 6. децембра 1980. године у Куманову, Македонија. Студира на Одсеку за француски језик и књижевност на Филолошком факултету „Блаже Конески“ у Скопљу.

Објавила је збирку пјесама „Тајна“ (Скопље, 2007). Сарађује у многим балканским књижевним часописима и зборницима. Пише на македонском и српском језику. Њена поезија је преводљена на српски, хрватски, бугарски, пољски и албански језик. Учесница је бројних пјесничких манифестација у Македонији и Бугарској. Добила је другу награду на конкурс за пјесму на манифестацији „Куманово у мојим мислима“. Активан је члан поетске секције „Мугри“ (Зоре), при Филолошком факултету у Скопљу.

*Кате Јовановска***Грозд генерације**

Грозд генерације
 нанизане као бисери из турских времена
 заједница сви заједно
 са послем у мислима
 сада више није тако
 раздубљена дубина у далеком мјесту
 хладно и осамљено окружено **гвозденом** жицом
 не одговара на позив
 ти зовеш планина одговара
 жути пламен свијећа ти даје утјеху
 скупоцјено злато се налази на овом мјесту
 тамјан му говори

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ту рођаци долазе
само није могуће
да вас дочекам
тамо је гдје је.

Мир, мрак и тишина

Срећа отпутова на седмо небо
остави украсну хартију
далеко у дворцу у диму са црним мислима.
Од потребне личности
дува вихор незаустављиве бујичаве кише
торнада губљења топлоте
од зрака који зраче свјетло
а сада туга тешка к'о планина
спремљена у Гинисову картонску кутију
талози се, скупља
у предграђе сјећања
цртају се капи изворне кише
бесконачна туга на дну
непокретног бријега
који не сања, не гледа, не говори
не смије се
ћути у сопственом миру, мраку и тишини.

Стара мудрост

Легла ко срна ријечне долине
Замор јој напрегне старост
Тешко покретне кости
Састављене за много љета
Само погледајте, кожа ће вам рећи
Мукотрпан посао
И подарена мудрост храма Атине
А за мене се њише као јелка с лампионима
Моја пропратна сјенка
Од малих ногу друга мајка
Регулатор добра и зла
Увијек неисцрпна помоћ и љубав
Анегдота као привјесак и магнетна сила
Пољупци и милион преграда
Буди увијек са мном

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Античко предвечерје

Вријеме је оставило трагове на њој
полувидљива старица
претворена у тканину
неколико пута ми долази
покрива ме сном с Олимпа
савјете ми даје
топла јела мудрости
а сада се грије,
завршава предвечерје
танком завјесом
она сједне фино лице,
сјајноока Атина
дошла ми без своје величине
љубим је од благородности
обожавање обичних смртника
богиња међу људима.

Интерпункцијско поштовање

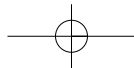
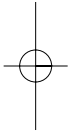
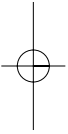
У одбљеску ноћи ватромет се
слуша са погледом на горе,
све молекуларне конце вјешто везујем,
невјеста у бијелом,
дајем мотив плус, буди покрај мене,
држи ме за руку, буди са мном,
моје срце је као кофер,
унутрашњи путник се отвара и
свечане хаљине падају
тријумфално, врата раја
илустровано се отварају
нова епоха преда мном
још нисам спремна
чекам лавове да ме узберу
с криком поезије.

Превео с македонског Жарко Миленић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Занимљивости

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

КУРАЈБЕР

Предак из четрнаестог колена

Реч курајбер далеко је од псовке – како би се брзоплето закључило – већ означава четрнаестог претка, односно то је назив за четрнаесто колено. Хронолошки поредана сва колена тј. називи предака су следећи:

прво колено	отац
друго колено	деда
треће колено	прадеда
четврто колено	чукундеда
пето колено	наврдеда
шесто колено	курђел
седмо колено	арсурђел
осмо колено	курђуп
девето колено	курлебало
десето колено	сукурдол
једанаесто колено	судепач
дванаесто колено	парђупан
тринаесто колено	ожмикура
четрнаесто колено	курајбер
петнаесто колено	сајкатава
шеснаесто колено	бели орао

Напомена: Из рубрике *Да ли знајте?* – лист Политика.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Последње дрво кад се њосече,
 Последњом реком ојиров њошече,
 Последња риба реи исјече –
 Човече,
 Да ли ће њи доћи до свесѡи
 Да се новаи не може јесѡи!?*

Пророчанство Кри Индијанаца

Кри су домородачки народ Сјеверне Америке. Њихова домовина простире се од Стјеновитих планина до Атлантског океана у Канади и Сједињеним Америчким Државама. Представљају највећу групу првих народа у Канади, док се у САД третирају као Американци домородци. Језик којим говоре спада у алгонквинске и некада је био најраспрострањенији језик у Сјеверној Америци.

Данас углавном говоре енглески и француски. У Канади их има око 200.000 хиљада, а у САД живе у резервату Rocky Voz. Ови некада добри коњаници и вјешти ловци, традиционално су живјели у миру с бијелцима. Њихова слабо насељена и европским досељеницима незанимљива земља постала је предмет спора седамдесетих година прошлог вијека када је квебечка влада покренула амбициозни хидроенергетски пројекат James Vay.

Племе Кри је уз помоћ група за заштиту животне средине водило спор с владом који је споразумно ријешен.

Дјубун Баштинара

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Петар Васић у посјети стогодишњацима

Са Живаном Лазићем у Туђињевицу

Са Ивицом Савићем у Малешевцима

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Васо Кисић, Драѓица Панић-Кашански и Александар Ђурић

Кайарина у етно-селу Сјанишић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Учесници Симиозијума у Ејно селу Сијанишић из Србије,
Словеније и Шри Ланке*

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Учесници Симпозијума у етно-селу Сјанишић из Србије, Шри Ланке, Македоније и Бугарске

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Учесници Симпозијума у етно селу Сјанишић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Васо Кисић, Брезик

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Стјаро српско гробље у Калајџијама (Зовик)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Садржај

Народна пјесма с Косова	5
О поимању баштине и удружењу Баштинар	7
Монах из Раванице: Оплакивање поробљеног отачаства	9
Извјештај о раду Баштинара у 2007. години	11
Програмски извјештај	
Пројекат креативне сарадње: <i>Огледало које недостијаје</i>	15
Поздравна ријеч председника	
Скупштине Брчко дистрикта БиХ	19
Из националне ризнице	21
Данка Писарев:	
Тома Стојановић – Инструментални извођач из Оцака	23
М. Панић - Суреп: Рођење песника	39
Казивања и записи	51
Петар Васић: Сахрањивање Срба у Лондону	53
Петар Васић: Српски дише и мирише	62
Разговор с поводом	65
Марица Лакић и Драгица Панић-Кашански	67
Поезија и проза	77
Доментијан: Отачаство светог Симеона Немање	79
Прота ставрофор Бранко Ђурић	81
Боса Стевић	83
Александар Николић	87
Немања Лазукић	93
Кате Јовановска	101
Занимљивости	107
Албум Баштинара	111

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Овај број је штампан од новчаних прилога чланова
удружења "Баштинар"

